

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ СТАНДАРТИ

Ўзбекистон узлуksиз таълимининг
давлат таълим стандартлари

Олий таълимининг давлат таълим стандарти

5410900– *Ипакчилик* бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим
стандарти

Расмий нашр

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ УЗБЕКИСТАНА

Государственные образовательные стандарты
непрерывного образования Узбекистана

Государственный образовательный стандарт
высшего образования

Государственный образовательный стандарт
направления образования бакалавриата
5410900 –Шелководство

Издание официальное

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

Тошкент

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ СТАНДАРТИ

Ўзбекистон узлуksиз таълимнинг
давлат таълим стандартлари

Олий таълимнинг давлат таълим стандарти

5410900– *Ипакчилик* бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим
стандарти

Расмий нашр

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

Тошкент

СЎЗ БОШИ

1. ИШЛАБ ЧИҚИЛГАН ВА КИРИТИЛГАН:

- Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш маркази;
- Тошкент давлат аграр университети.

2. ТАСДИҚЛАНГАН ВА АМАЛГА КИРИТИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2014 йил «10» март даги 84 - сон буйруғи.

3. ЖОРИЙ ЭТИЛГАН:

Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги.

4. ИЛК БОР КИРИТИЛГАН.

Мазкур стандарт Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амалда қўлланилиши (амал қилишининг тўхтатилиши) ва унга ўзгартиришлар киритилиши тўғрисидаги маълумотлар «Ўзстандарт» агентлиги томонидан нашр этилувчи кўрсаткичларда чоп этилади.

Мазкур стандартни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида расмий чоп этиш ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига тегишлидир

МУНДАРИЖА

	бет
1. Давлат таълим стандартини ишлаб чиқиш асослари	1
2. Қўлланиш соҳаси.....	2
3. Атамалар, таърифлар, қисқартмалар	2
4. Таълим йўналишининг тавсифи.....	3
5. 5410900– <i>Ипакчилик</i> таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг тавсифи	3
6. Бакалаврнинг тайёргарлик даражасига қўйиладиган талаблар....	4
7. Таълим дастурининг мазмуни ва компонентлари.....	21
8. Бакалавриятнинг таълим дастурларини ўзлаштириш бўйича амалга ошириладиган шароитларга белгиланган талаблар.....	33
8.1. Бакалавриятнинг таълим дастурлари ўзлаштирилишига белгиланган умумий талаблар	33
8.2. Таълим дастурларининг татбиқ этилиши.....	34
8.3. Малака амалиётини ташкил этиш талаблари.....	34
8.4. Ўқув жараёнини педагогик кадрлар билан таъминлаш бўйича талаблар..	35
8.5. Таълим жараёнини ўқув-методик ва ахборот ресурслари билан таъминлаш талаблари	35
8.6. Ўқув жараёнининг моддий-техника базаси бўйича талаблар	36
9. Бакалаврлар тайёрлаш сифати ва олий таълим муассасалари фаолиятини баҳолаш	36
10. Эслатма	37
11. Давлат таълим стандартининг амал қилиш муддати	37
12. Илова	38
13. Библиографик маълумотлар	39
14. Ишлаб чиқувчилар, келишилган асосий олий таълим муассасалари ҳамда кадрлар истеъмолчилари.....	40

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ СТАНДАРТИ

Ўзбекистон узлуксиз таълимнинг
давлат таълим стандартлари

Олий таълимнинг давлат таълим стандарти
5410900 – Ипакчилик бакалаврият таълим йўналишининг
давлат таълим стандарти

Государственные образовательные стандарты
непрерывного образования Узбекистана

Государственный образовательный стандарт высшего образования
Государственный образовательный стандарт направления образования
бакалавриата 5410900 – Шелководство

State Educational Standards of Continuous Education of Uzbekistan
State Educational Standards of Higher Education
State Educational Standard on the level of bachelors of 5410900- Silk worm

Амал қилиш муддати « ___ » _____ 201_ йилдан
« ___ » _____ 201_ йилгача

1. Давлат таълим стандартини ишлаб чиқиш асослари

Мазкур таълим йўналиш бўйича давлат таълим стандартини ишлаб чиқиш куйидаги ҳужжатларга асосланган:

1. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни. Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.

2. Ўзбекистон Республикасининг «Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури». Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 5 январдаги «Узлуксиз таълим тизими учун давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш тўғрисида»ги 5 – сонли Қарори.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 16 августдаги «Олий таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида»ги 343-сонли Қарори.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги «Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1533-сонли Қарори.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги «Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора - тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1875-сонли Қарори.

7. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2011 йил 18 июлдаги «Янгиланган «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»ни ижро ва амалда фойдаланиш учун қабул қилиш тўғрисида»ги 302-сонли буйруғи.

8. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йил 8 майдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги 190-сонли буйруғи.

9. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йил 4 июлдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги 281-сонли буйруғи.

10. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йил 14 ноябрдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги 446-сонли буйруғи.

11. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2013 йил 14 майдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги 158-сонли буйруғи.

2. Қўлланиш соҳаси

2.1. Олий таълимнинг мазкур давлат таълим стандарти (ОТ ДТС) 5410900–*Инакчилик* таълим йўналиши бўйича олий маълумотли бакалаврлар тайёрлашнинг таълим дастурлари ўзлаштирилишини амалга оширишда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча олий таълим муассасалари учун талаблар мажмуини ифодалайди.

2.2. Олий таълим муассасаси мазкур таълим йўналиши бўйича кадрлар тайёрлаш ваколатига эга бўлганда ДТС асосида таълим дастурларини амалга ошириш ҳуқуқига эга деб ҳисобланади.

2.3. ОТ ДТСнинг асосий фойдаланувчилари:

- мазкур таълим йўналиши ва тайёргарлик даражаси бўйича фан, техника ва ижтимоий соҳа ютуқларини ҳисобга олган ҳолда таълим дастурларини сифатли ишлаб чиқиш, самарали амалга ошириш ва янгилаш учун масъул олий таълим муассасаларининг профессор - ўқитувчилари;

- таълим йўналишининг таълим дастурларини ўзлаштириш бўйича ўқув-тарбия фаолиятини самарали амалга оширувчи барча ходимлари ва талабалари;

- ўз ваколат доирасида битирувчиларнинг тайёргарлик даражасига жавоб берадиган олий таълим муассасаларининг бошқарув ходимлари (ректор, проректорлар, ўқув бўлими бошлиғи, деканлар ва кафедра мудирлари);

- битирувчиларнинг тайёргарлик даражасини баҳолашни амалга оширувчи Давлат аттестация комиссиялари;

- олий таълим муассасасини молиялаштиришни таъминловчи органлар;

- олий таълим тизимини аккредитация ва сифатини назорат қилувчи ваколатли Давлат органлари;

- таълим йўналишини ихтиёрий танлаш ҳуқуқига эга бўлган абитуриентлар ва бошқа манфаатдорлар.

3. Атамалар, таърифлар, кисқартмалар

Мазкур стандартда Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни, Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ҳамда олий таълим соҳасидаги халқаро ҳужжатларга мос равишда атамалар ва таърифлардан фойдаланилган:

касбий фаолият тури – таълим йўналишига ўзгартишлар киритиш мақсадида касбий фаолият объектига таъсир қилишнинг усуллари, услублари ва тавсифи;

компетенция – тегишли соҳада касбий фаолият юритиш учун зарур бўлган билим,

кўникма, малака ва шахсий сифатлар мажмуи;

модуль – тарбиялан ва ўқитишга йўналтирилган мақсадлар ва натижаларга нисбатан муайян маънавий тугалланганликка эга бўлган ўқув фани (курси) ёки ўқув фанлари (курслари)нинг маълум бир қисми;

таълим йўналиши – таълим дастури бўйича олий таълим муассасаси битирувчиси томонидан эгалланган ва бериладиган «бакалавр» академик даражаси доирасида касбий фаолиятнинг муайян турини бажаришни таъминловчи таянч ва фундаментал билимлар, ўқувлар ва кўникмалар мажмуаси;

касбий фаолият объекти – предметлар, вобеклислар, жараёнлар ва фаолият доирасида ҳаракатга йўналтирилган тизимлар;

касбий фаолият соҳаси – илмий, ижтимоий, иқтисодий, ишлаб чиқаришда намоён бўладиган касбий фаолият объектларининг мажмуи;

бакалаврият – олий таълим йўналишларидан бири бўйича пухта билим берадиган, ўқини муддати камида тўрт йил бўлган таянч олий таълимдир.

бакалавриятнинг таълим дастурлари (бакалаврият дастури) – ўқув фанларининг бакалаврият йўналишларига қўйиладиган малака талабларига мувофиқ кадрларнинг зарурий ва етарли даражалаги тайёргарлигини таъминловчи блокларга жамланган рўйхати;

ўқув-ўрганиш натижалари – ўзлаштирилган билимлар, амалий малакалар, кўникмалар мажмуи;

ДТС – Давлат таълим стандарти;

АРМ - ахборот ресурс маркази;

ИТИ - илмий тадқиқот институтлари;

ОТМ - олий таълим муассасаси.

4. Таълим йўналишининг тавсифи

4.1. **5410900-Ипакчилик** таълим йўналишини камраб олувчи олий таълимнинг таълим дастурлари амалга оширилади, уни назарий ва амалий машғулотларини тўлик ўзлаштирган, якуний давлат аттестациясидан муваффақиятли ўтган шахсга «бакалавр» малакаси (даражаси) ҳамда олий маълумот тўғрисидаги давлат намунасидаги расмий ҳужжатлар) берилади.

4.2. Таълим дастурининг меъёрий муддати, ўқини шакли ва мос малака(даража)си 1-жадвалда келтирилган.

1-жадвал

Таълим дастурининг муддати ва битирувчиларнинг малакаси

Таълим дастурининг номи	Малака (даража)	Таълим дастурини ўзлаштиришнинг меъёрий муддати
Бакалавриятнинг таълим дастури	Бакалавр	4 йил

5. 5410900– Ипакчилик таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг тавсифи

5.1. Бакалаврлар касбий фаолиятининг соҳаси:

5410900 - **Ипакчилик** таълим йўналиши - фан ва кишлок хўжалик соҳасидаги йўналиш бўлиб, сифатли ишда етиштириш, ипак куртининг янги сот ва дурагайларини яратиш, ишдаларга ишлов бериш, сифатли зрут тайёрлаш, ипак куртининг озука баъласини яратиш ва тутининг янги навларини яратишдаги ишчи фаолияти, воситалари,

усуллари, йўсинлари, йўллари мажмуини ўз ичига олади.

Бакалаврларнинг касбий фаолияти қуйидагиларни камраб олади:

- фермер хўжаликлари, қишлоқ хўжалик ташкилотлари;
- агроиндустриал мажмуаси ташкилотлари;
- қишлоқ хўжалиги йўналишидаги илмий ташкилотлар;
- агроиндустриал мажмуаси бошқармалари;
- ипакчиликда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларни сифатини таъминлайдиган ишлаб чиқариш жараёنларини таҳлил, синтез қилиш ва оптимallashtiriш;
- ипакчилик соҳаси самарадорлигини ошириш ва ривожлантириш учун лойиҳалар тузиш.

5.2. Бакалаврларнинг касбий фаолияти объектлари

5410900 - Ипакчилик таълим йўналиши бакалаврларининг **касбий фаолияти объектлари** қишлоқ хўжалик экинларини етиштириш технологияси, тут уруғини экиш ва кўчатларни ўтказиш, тутни кўпайтириш ва уни касалликлардан ҳимоя қилиш ва зараркунандаларига қарши курашиш, ипак курти уруғини жонлантириш, ипак куртини озиклантириш, парвариш қилиш ва кўпайтириш, тут барги ва пилла етиштириш технологиясидан фойдаланиб унинг янги усулларини ишлаб чиқиш, ипак курти уруғини тайёрлаш, ипак курти касалликларига қарши курашиш, пиллаларга дастлабки ишлов бериш жараёнлари, янги хот ва дурагайлари яратини усулларини ишлаб чиқиш, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ташкил қилиш ва бошқариш жараёнлари.

5.3. Бакалаврларнинг касбий фаолияти турлари

- илмий—тадқиқот;
- ишлаб чиқариш;
- консалтинг;
- ташкилий-бошқарув.

Бакалавр тайёрланадиган касбий фаолиятнинг муайян турлари таълим жараёнининг манфаатдор иштирокчилари билан ҳамкорликда олиқ таълим муассасаси томонидан аниқланади.

5.4. Касбий мослашниш имкониятлари

Педагогик қайта тайёрлашдан ўтгандан сўнг ўрта махсус, касб-хунар таълим муассасаларида махсус фанларни ўқитиш мумкин.

5.5. Таълимни давом эттириш имкониятлари

54410901-Ипакчилик магистратура мутахассислиги бўйича икки йилдан кам бўлмаган муддатда ўқишни давом эттириш мумкин.

Шунингдек, ўрнатилган тартибда мустақил тадқиқотчилик асосида илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш мумкин.

6. Бакалаврнинг тайёргарлик даражасига қўйиладиган талаблар

6.1. 5410900– Ипакчилик таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг тайёргарлик даражасига қўйиладиган талаблар:

а) умумий талаблар:

- дунёқараш билан боғлиқ тизимли билимларга эга бўлиши; гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар асосларини, жорий давлат сиёсатининг долзарб масалаларини билиши, ижтимоий муаммолар ва жараёнларни мустқил таҳлил қила олиши;

- Ватан тарихини билиши, маънавий миллий ва умуминсоний қадриятлар масалалари юзасидан ўз фикрини баён қила олиши ва илмий асослай билиши, миллий истиқлол гоёсини асосланган фаол ҳаётини нуқтан назарга эга бўлиши;

- табиат ва жамиятда кечаётган жараён ва ҳодисалар ҳақида яқинг тасаввурга эга бўлиши, табиат ва жамият ривожланиши ҳақидаги билимларни амалдаги ҳодисалардан

замонавий илмий асосларда ҳаётда ва ўз касб фаолиятида фойдалана билиши;

- инсоннинг бошқа инсонга, жамиятга, атрофи муҳитга муносабатини белгиловчи ҳуқуқий ва маънавий мезонларни билиши, касб фаолиятида уларни ҳисобга ола билиши;

- ахборот йиғиш, саклаш, қайта ишлаш ва улардан фойдаланиш усулларини эгаллаган бўлиши, ўз касб фаолиятида мустақил асосланган қарорлар қабул қила олиши;

- тегишли бакалаврият йўналишини бўйича рақобатбардош умумқасбий тайёргарликка эга бўлиши;

- янги билимларни мустақил эгаллай билиши, ўз устида ишлаши ва меҳнат фаолиятини илмий асосда ташкил қила олиши;

- соғлом турмуш тарзи ва унга амал қилиш зарурияти туғрида илмий тасаввур ҳамда эътиқодга, ўзини жисмоний чинқотириш уқув ва кўникмаларига эга бўлиши лозим.

Бакалавр:

- таълим йўналиши бўйича олий маълумотли шахслар эгаллаши лозим бўлган лавозимларда мустақил ишлагани;

- тегишли бакалаврият йўналишини доирасида танланган мутахассислик бўйича магистратурада олий таълимни давом эттиришига;

- кадрларни қайта тайёрлаш ва малака ошириш тизимида қўшимча касб таълими олиш учун тайёрланадилар.

б) касбий талаблар:

Илмий-тадқиқот фаолиятида:

- интернет тармоғида илмий ва технологик жараёнларнинг янги маълумотларини мақсадли излаш;

- илмий тадқиқот ишларини амалга оширишда ипак курти зот ва тут навларини синаш, улардан юкори ҳосил олишни, ипакчилик ва тутчиликни стандартлаштириш билан боғлиқ тадбирларда қатнашиши;

- ипакчилик соҳасидаги маҳсуе адабиётлар, илмий маълумотлар, чет элда ва республикамызда эриштилаётган фан ва техника соҳасидаги ютуқларни ўрганиш;

- илмий тадқиқотларни ўтказиш ва ишланмаларни ишлаб чиқишда қатнашиши;

- мавзу (топширик) бўйича илмий техник маълумотларни йиғиш, ишлов бериш, таҳлил қилиш ва тизимлаштириши;

- тадқиқот натижалари ва ишланмаларни талбик этишда қатнашиш қобилиятига эга бўлиши керак.

Ишлаб чиқариш фаолиятида:

- ипакчилик ва тутчилик соҳасида ишни ташкил этиш ва бошқариш;

- ишларни бажариш учун техника ва механизмларнинг тайёрлигини текшириш, ишлаб чиқаришга энг самарали механизация воситаларини танлаш;

- механизм воситалари, уруғлар, ўғитлар, захарли моддалар, қалоклаш ашёлари, ишчи кучи ва бошқа материалларга бўлган эҳтиёжни ҳисоблаш ҳамда техник ҳужжатларни юритиш қобилиятига эга бўлишлари керак.

Консалтинг фаолиятида:

- амалий масалаларни самарали ҳал этишда замонавий ахборот технологиялари ривожланиши билан боғлиқ бўлган ахборот технологияларини мукамал билиш ;

- инновацион ишланмалар бўйича таҳлиллар тайёрлаш ва консалтинг беришда улардан фойдаланиш;

- ипакчиликнинг биологик хусусиятлари ва моҳиятини тушунарли тарзда етказа билиш қобилиятига эга бўлиши керак.

Ташкилий-бошқарув фаолиятида:

- мутахассисликка оид долзарб масалалар ечимларини амалиётда талбик этиш ва ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш жараёнида сифатли бошқаришни олиб бориш; бажарувчилар жамоасининг ишларини ташкил қилиш ва фикрлар хилма-хиллиги шароитида бошқарув ечимларини қабул қилиш; меҳнат жамоасини ташкил қилиш ва

иншлаб чиқариш жараёнини бошқариш;

- бажариладиган иш режасини тузиш ва назорат қилиш, ишни бажариш учун зарур бўладиган захираларни аниқлаш, шахсий иш натижаларини баҳолаш;

- атроф-муҳит ва меҳнат муҳофазаси тизимининг иншлаб чиқариш жараёндарига мувофиқ келиши бўйича мониторинг ўтказиш;

- меҳнатни илмий асосда ташкил этиш, меҳнат жамоасини бошқаришда илгор усулларни татбиқ этиш;

- меҳнат жамоаси фаолиятини ижтимоий-иқтисодий таҳлил қилиш ва уларга сўнгги натижалар асосида баҳо бериш, хўжалик фаолияти натижаларини олдиндан баҳолаш қобилиятига эга бўлиши керак.

6.2. Таълим дастурлари бўйича билим, малака ва кўникмаларга қўйилган талаблар

6.2.1. Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар бўйича талаблар

Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар блоқи бўйича талаблар Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тасдиқлаган «Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар» блоқи бўйича бакалаврлар тайёргарлик даражаси ва зарурий билимлар мазмунига қўйилган талаблар» асосида белгиланади.

6.2.2.1. Олий математика фани бўйича

Бакалавр:

- математика дунёни билишнинг ўзига хос усули, унинг тушунчалари ва тасаввурларининг умумийлиги, математик моделлар, математик моделлаштириш усуллари *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*

- объектларнинг миқдорий ва сифат нисбатларини ифодалаш учун математик символлардан фойдаланишни;

- математик таҳлил, аналитик геометрия, чизикли алгебра, комплекс ўзгарувчи функция назарияси, эҳтимоллик назарияси ва статистик математика, дискрет математиканинг асосий тушуничалари ва методларини;

- функционал ва ҳисоблаш масалаларини ечиш моделларини;

- муайян жараёнлар учун эҳтимолий моделларни ва тузилган модель доирасида ҳисобларни олиб боришни;

- моделларнинг иерархик структураси ва олинган натижалар қўлланилиши чегараларини баҳолашни ҳисобга олган ҳолда моделларни тадқиқ қилишни *билиши ва улардан фойдалана олиши;*

- алгебрлик тенгламаларни аналитик ва сонли ечиш;

- оддий дифференциал тенгламаларни тадқиқ қилиш, уларни аналитик ва сонли ечиш;

- математик физиканинг асосий тенгламаларини аналитик ва сонли ечиш;

- экспериментал маълумотларга ишлов беришнинг асосий методларидан фойдаланиш *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.2.2. Информатика ва ахборот технологиялари фани бўйича

Бакалавр:

- ахборот ва уни сақлаш, уларга ишлов бериш ва уларни узатиш усуллари *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*

- турли даражадаги дастурлаш тилларини, маълумотлар базаларини, дастурий таъминот ва дастурлаш технологиясини *билиши ва улардан фойдалана олиши;*

- дастурлаш ва ҳисоблаш техникаси ҳамда дастурий таъминот имкониятларидан фойдаланиш *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.2.3. Физика ва агрометеорология фани бўйича

Бакалавр:

- механиканинг физик асослари, электр ва магнетизм, тебраниш ва тўлқинлар физикаси, квант физикаси, акустика, статик физика ва термодинамика, оптика, атом ва ядро физикаси кишлоқ хўжалик иншлаб чиқаришдаги ер атмосферасининг муҳити; кўёш

радиацияси: турлари *хақида тасаввурга эга бўлиши*;

- классик механикада ҳолат тушунчаси ва ҳаракат қонуनларини;

- сакланиш қонуनларини, вакуум ва модалда электростатика ҳамда магнитостатикани;

- гармоник ва ногармоник осциллятор тушунчаларини, спектрал ёйилманинг физикавий маъноси ва тебраниш қонуниятларини;

- корпускуляр-тўлқин дуализми, нониклик тамойили, квант ҳолатларини, гидродинамика, акустиканинг физикавий асослари ва товушнинг табиатини;

- термодинамиканинг уч қонуни, ҳолатнинг термодинамик функцияларини, несиклик-масса алмашинуви жараёнларида ўхшашлик назариясини қўллашни;

- ёруғликнинг қайтиш ва синиш қонуनларини, атом тузилишини, атом нурланиш спектридаги қонуниятларини агрометеорологик кузатишларни; кишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини агрометеорологик маълумотлар билан таъминлашни *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- физикавий моделларни тадқиқ қилини;

- ишлаб чиқариш жараёнларида ва техникавий объектларда энг оддий физикавий тизимларнинг моделларидан фойдаланини;

- физика фанининг турли бўлимларига характерли бўлган қийматларнинг сонли тартибини ўлчам ва баҳолаш, тунироқ намлиги; шамол; об-ҳаво ва уни олдиндан башорат қилиш *қўникмаларига эга бўлиши керак*.

6.2.2.4. Кимё фани бўйича

Бакалавр:

- фаннинг анорганик, аналитик, органик, физикавий ва коллоид кимё бўлимлари мазмуни ва уларнинг қўлланиш услублари *хақида тасаввурга эга бўлиши*;

анорганик кимё: элементлар даврий тизимини, модаларнинг кислота-асослик ва оксидланиш-қайтарилиш хусусиятларини, кимёвий боғланиш, комплементарлик, комплекс бирикмалар, элементлар кимёси, s-, p-, d- ва f- элементларни;

аналитик кимё: сифат ва миқдорий таҳлил, кимёвий таққослаш, аналитик сигнал, кимёвий, физик-кимёвий, физикавий таҳлили;

органик кимё: Бутлеровнинг тузилиш назариясини, органик модаларнинг реакция қобилиятини, органик кимёда изомерланиш ва номланиш, ахборот таҳлили, кўзгу (оптик) изометрияси, органик бирикмаларнинг асосий синфлари, терпенлар, стероидлар, каротиноидлар, линоллар, углеводлар, азот сасловчи бирикмалар, гетероциклик бирикмалар ва нуклеин кислоталар, олигомер ва полимерларни;

физикавий ва коллоид кимё: модалнинг агрегат ҳолати, кимёвий жараёнлар энергетикаси, эритмалар, дисперс тизимлар, кимёвий кинетика ва катализ, кимёвий ва фазовий мувозанатни, электрокимё ва коллоид кимёни *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

Ўзбекистонда анорганик кимё фани ва кимё саноати, кимёвий таққослаш, биологик фаол органик бирикмалар ва кишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришни кимёлаштириш *қўникмаларига эга бўлиши керак*.

6.2.2.5. Биология ва генетика фани бўйича

- биология фанининг бошқа фанлар билан алоқадорлиги; Дарвиннинг эволюцион таълимоти; тур ва популяция тушунчалари; организмларнинг кўпайиши ва индивидуал ривожланиши; биосфера таълимоти; иреият ва ўзгарувчанлик; иреиятнинг моддий асоси; ДНК ва РНК структураси; Мендель қонунилари; генларнинг ўзаро таъсири натижасида белгиларнинг наслга ўтиши; жинс генетикаси; белгиларнинг бириккан ҳолда наслга ўтиши; индивидуал ривожланиши ва популяция генетикаси *хақида тасаввурга эга бўлиши*;

- Организмлар репродуктив органларини, организмларнинг кўпайиши ва индивидуал ривожланишини; иреиятнинг моддий асосини ва уни ўзгартириш мумкинлигини; аллель ва ноаллель генларнинг ўзаро таъсири натижасида белгиларнинг

наслга ўтишини; жинс билан бириккан белгиларнинг наслга ўтиш механизмини; бўғинларда гомозигот ва гетерозигот организмлар пайдо бўлишини; гетерозисни *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- Белгиларнинг наслга ўтиш қонуниятлари асосида организмларни чапиштириш усулларини белгилаш; ирсиятни ўзгартириш; гетерозис олиш *қўникмаларига эга бўлиши керак*.

6.2.2.6. Экология ва атроф мухит муҳофазаси фани бўйича

Бакалавр:

- экология фанини ўқитишда экологик таълим ва тарбияга, экологик таълим ва тарбия ҳақидаги ўқитларни талабалар оғига сингдириш, экологик тизимларнинг биологик маҳсулдорлиги, организмларнинг яшаш муҳити, экологик ҳолат ва инсон соғлиги орасидаги муносабатларнинг физиологик хусусияти, табиат тизимларининг асосий хусусиятлари, биосфера тузилмаси ва унинг эволюцияси, ноосфера тушунчаси, моддаларнинг биосферада айланиши ва у билан боғлиқ глобал экологик муаммоларни ўрганиш, табиатни муҳофаза қилишнинг ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий жиҳатлари, табиатдан оқилона фойдаланишнинг янада такомиллашган механизмларини шакллантириш, экологик тоза маҳсулотлар еттиштириш технологиялари *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;

- Ўзбекистонни муҳим экологик муаммолари ҳақида илмий асосланган маълумотлар бериши:

- атроф-мухит ва организмнинг ўзаро таъсири ҳақида маълумотлар бериши;
- инсон ва атроф-мухитнинг физик, химик ва биологик ҳодисаларнинг зарarli таъсиридан химоя қилиш усули ва вазифаларини;
- синергетик жараёнлар ҳақида талабаларга маълумот бериш;
- кишлоқ хўжалиги метеорологияси, иқлимшўнослик ва метеорологик ҳодисаларни;
- метеорологик катталиклар ва уларнинг ўзгаришини иқлим шароитларига ҳамда экологик ҳолатига таъсирини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;
- кишлоқ хўжалиги агроландшафтининг экологик ахволини аниқлаш;
- ўсимлик ва ҳайвонларнинг экологик омилларга чидамчилигини баҳолаш;
- табиатдан рационал фойдаланиш ва атроф-мухитни химоя қилиш ҳақида тадбир режаларини тузиш;

- ҳозирги замон экология фанини муҳим муаммолари;
- атроф-мухитга таъсир этувчи омиллар ва бу омилларни тирик организмга таъсир механизми тўғрисида маълумотлар бериш *қўникмаларига эга бўлиши керак*.

6.2.3. Умумқасбий фанлар бўйича талабалар

6.2.3.1. Ботаника ва ўсимликлар физиологияси фани бўйича:

Бакалавр:

Ўзбекистон ўсимликлари, ўсимликларнинг анатомик ва морфологик тузилиши, вегетатив ва генератив органларининг вазифалари, ўсимликлар географияси, экологияси ва уларни муҳофаза қилиш; ўсимликларда борадиган физиологик-биокимёвий жараёнлар, уларнинг ўсиш ва ривожланиш хусусиятларидаги ўзгаришлар ва ноқулай омилларга чидамчилиги, таркибдаги биополимерлар *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;

- ўсимлик ҳужайраси ва тўқималарини тузилишларини ўсимликларнинг вегетатив ва генератив аъзоларининг морфологик ва анатомик тузилиши, уларнинг ўзгаришларини;
- ўсимликларнинг кўпайиш усулларини ва чангланиш-уругланиш жараёнларини;
- ўсимликлар систематикасини, ўсимликлар экологиясини,
- ўсимликлар географияси, геоботаникани, ўсимликларни кўпайтириш йўллари, улардан оғли равишда фойдаланишни ва муҳофаза қилишини;
- ўсимликлардаги фотосинтез реакциялари ва унда углероднинг ўзлаштириш йўллари;

- нафас олиш ва унга мухит омилларининг таъсирини;
- сув алмашишуви ва ўсимликларнинг минерал ағдиратиш макро ва

микроэлементларнинг аҳамиятини;

- ўсимликларнинг ўсиши ва ривожланишини, ноқулай омилларга чидамлилиги ва уларни бартараф этиш йўлларини;

- ўсимликлардаги оксиллар, нуклеин кислоталар углеводлар, липидлар миқдори, тузилиши, таснифи ва уларнинг алмашинувини;

- ўсимликлар томонидан нитратларнинг ўзлаштирилиши ва аминокислоталар синтезини;

- ўсимликлар таркибидagi ферментлар ва витаминлар, уларнинг тузилиши ҳамда вазифаларини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- маданий ва ёввойи ўсимлик турларини аниқлаш, ўсимлик жамоаларини геоботаник ўрганиш;

- турли тупроқ-иклим шароитларида ўсимликларни етиштириш ва уларни ноқулай омилларга чидамлилигини кучайтириш;

- ўсимликлардаги физиологик-биокимёвий жараёнларни бошқариш орқали уларнинг ҳосилдорлигини ошириш *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.2. Зоология фани бўйича

Бакалавр:

- ҳайвонот оламнинг аҳамияти;

- организмларнинг индивидуал ва тарихий ривожланиши;

- ҳайвонот дунёсининг систематикаси ва классификацияси;

- ҳайвонларнинг тарқалиши *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;

- ҳайвонот дунёси ва унинг инсон ҳаёт фаолиятида тутган ўрнини;

- ҳайвонларнинг келиб чиқиши ва ўсимлик дунёсидан фарқини;

- ҳайвонларнинг тишларга, синфларга бўлишини ва ривожланишини;

- умурткали ҳайвонлар ва ҳашаротларнинг тузилиши ва кўпайишини;

- ҳайвонот ва муҳит ўртасидаги боғлиқликни;

- ҳайвонларнинг тарқалишини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- ҳайвонларнинг турлари, тузилиши, ривожланиши ва кўпайиши;

- ҳайвонот ва ташқи муҳит ўртасидаги таъсирот ва боғлиқлик;

- Ўзбекистон ҳайвонот дунёси ва уни яхшилаш *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.3. Ипак қурти эмбриологияси ва биотехнология фани бўйича

Бакалавр:

- эмбриология ҳақида тушунчага;

- жинсий безларни пайдо бўлиши ва ривожланиши;

- тухумдонда тухумларнинг ҳосил бўлиши;

- сперматозондн ҳосил бўлиши ва ривожланиши;

- капалакларнинг жинсий безлари ва чатишини, тухумларни оталаниши;

- ипакчилик соҳасини халқ ҳўжалигидаги аҳамияти;

- тут баргидан ипак қуртлари учун озука сифатида фойдаланиш;

- суғий озука тайёрлаш технологияси;

- ипакчиликда биотехнология усулларида фойдаланишни;

- тут дарахтининг ўсиши ва ривожланишида, тут дарахтини кўпайтиришда

биотехнология усулларида фойдаланиш *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;

- тухумда эмбрионни ҳосил бўлиши босқичларини

- сперматозондн ҳосил бўлиши даврларини;

- ипак қуртини ва капалакларини жинсий органлари ва чатишини;

- эмбрионни ривожланиш босқичлари ва уни ипак қуртини ривожланишидаги тутган ўрнини;

- ипак қуртини ривожланиш даврларида жинсга ажратишни;

- капалакларни жинсий белгилари ва чатишини, тухумларни оталаниши ва капалакларни тухум тайишлашларини;

- оталанган ва қишлоқчи тухумларининг рангини;

- тухумда эмбрион ривожланишини тўхтатиш муддатларини;
- фермер хўжаликларида хайвонларни парваришlash ва кўпайтиришни;
- биотехнология услубиётини ипакчилик соҳасида қўллашни;
- тут уругини тайёрлаш ва экишни;
- тутни парвариш қилиш агротехникаси, кўпайтириш усуллари, тутзорлар ташкил қилишни;
- тут питомникларида ишни ташкил этишни;
- илмий изланишнинг аҳамияти ва уни олиб бориш услубиётини;
- илмий изланиш қондалари ва тартибини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;
- ипак қуртининг эмбрионал ривожланиши бўйича жинсларга ажратилиш;
- тухум ва сперматозоидни ҳосил бўлиш жараёнини таҳлил қилиш;
- капалакларни чатиштириш ва тухумларни оталанишини таҳлил қилиш;
- капалакларни тухум ташлаш жараёнини кузатиб таҳлил қилиш;
- кишлайдиган ва кишламайдиган тухумларни олиш *кўникмаларига эга бўлиши*

керак.

6.2.3.4. Ипак қурти биологияси фани бўйича

Бакалавр:

- ипакчиликни тарихий тараққиёти;
- табиий ипакнинг аҳамияти;
- ипак қуртининг ривожланиш даврлари;
- ипак қуртининг морфологик ва анатомик тузилиши *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;
- ипак қуртининг турларини;
- ипак қуртининг зоологик систематикаси ва ривожланиши;
- ипак қурти танасида кечадиган физиологик ва биокимёвий жараёнларни;
- ипак бези фаолияти ва ипак суюқлигини ҳосил бўлишини;
- инги терини ҳосил бўлиши ва қуртни пўст ташлаш жараёнини;
- овқатни ейишни, хазм бўлиши ва молда алманишни жараёнини;
- ипак суюқлигини чиқиши ва қуртининг пилла ўрашини *билиши ва улардан*

фойдалана олиши;

- ипакчиликни кишлоқ хўжалигида тутган ўрни;
- табиий ипакни олиниши ва аҳамияти;
- қуртларни ёшлари бўйича фарқи;
- қуртларни озикаланиш жараёни;
- қуртларни пилла ўраш жараёни юзасидан *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.5. Тупроқшунослик ва агрокимё фани бўйича

Бакалавр:

- кишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантиришни тупроқ ва унинг унумдорлигига боғлиқлиги;
- МДХ ва Ўзбекистон Республикаси тупроқ турлари ва уларнинг географик тарқалиши;
- тупроқ қонламнининг, биожологик, биоэнергетик, азот оксил тўплаш, биокимёвий, гидрологик ва атмосфера таркибига таъсири вазифалари;
- тупроқ ва ўсимлик орасидаги узвий боғлиқлиқни;
- ўғитлар ва уларнинг турлари;
- ўсимлик-ўғит орасидаги боғлиқ;
- ўғитларни кишлоқ хўжалигидаги вазифаси *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;
- тупроқшунослик фанининг мақсад ва вазифаларини;
- тупроқшуносликни фан сифатида ривожланиши, бунда тупроқшунос олимларининг тарихий илмий изланишларини;
- умумий тупроқшуносликнинг асослари, тупроқ пайдо бўлиш жараёнларининг

умумий схемасини:

- тоғ жинслари ва минералларнинг келиб чиқиши, нураши ва уларнинг турларини;
- тупроқ пайдо қилувчи она жинслар ва уларнинг турларини;
- тупроқ профилининг тузилиши ва унинг морфологик белгиларини;
- тупроқнинг механик таркиби ва умумий физик хоссалари. Тупроқнинг кимёвий таркиби, тупроқдаги макро ва микроэлементлар, тупроқнинг радиоактивлиги;
- тупроқ пайдо бўлишда тирик организмларнинг роли;
- тупроқнинг органик қисмининг келиб чиқиши, таркиби ва хоссалари, тупроқ гумуси, унинг таркиби, хоссалари ва тупроқ унумдорлигини ахамияти.
- тупроқ коллоидлари, унинг таркиби, тузилиши ва хоссалари;
- тупроқнинг сингдириш қобилияти ва унинг турлари - механик, биологик, кимёвий, физикавий ва физик-кимёвий сингдириш қобилияти;
- тупроқнинг кислоталилиги, ишқорийлиги, буферлиги;
- тупроқ структураси ва сув хоссалари;
- тупроқ ҳаво хоссаси ва ҳаво режими;
- тупроқ унумдорлиги ва унинг яхшилаш чора тadbирлари;
- тупроқларнинг географик тарқалиш қонуниятлари. МДХ давлатлари тупроқларининг келиб чиқиши, таркиби, хоссалари ва улардан кишлоқ хўжалигида фойдаланиш:
 - Ўзбекистон ҳудудида тарқалган тупроқлар, уларнинг келиб чиқиши, тарқалиши, хоссалари ва ахамияти;
 - тупроқ эрозияси ва унга қарши кураш чоралари;
 - шўрланган тупроқлар ва шўрланишни бартараф этиш чоралари;
 - тупроқ деградацияси ва муҳофазасини;
 - тупроқ бонитировкаси ва унинг ахамияти. Тупроқ хариталарини турлари ва улардан фойдаланишни;
 - агрокимёнинг мақсади ва вазифалари, ривожланиш тарихини;
 - ўсимликларни кимёвий таркиби ва озикланишини;
 - ўсимликларни озикланиши ва ўғит қўллаш билан боғлиқлик хоссаларини;
 - минерал ўғитлар турларини: азотли, фосфорли, калийли, микроўғитлар, комплекс ўғитлар, кўкат ўғитлари, бактерия препаратлари, ўсимликлар озикланишининг диагностикасини:
 - асосий кишлоқ хўжалик экинларини ўғитлаш, гўзани, донли экинлари, сабзавот экинларини, мевали дарахтлар, ток ва тутни ўғитлашни;
 - минерал ва маҳаллий ўғитларни сақлаш, тациш ва тайёрлашни ташкил қилишни;
 - агрокимёни замонавий муаммоларини **билниши ва улардан фойдалана олиши;**
 - эрозияланган тупроқларнинг унумдорлигини тиклаш, сақлаш ва ошириш;
 - шўрланишни бартараф этиш чораларини кўриш;
 - деградацияга учраган тупроқлар ҳолати ва уларни муҳофаза қилиш;
 - тупроқларни сифат жиҳатдан баҳолаш;
 - минерал ва маҳаллий ўғитларнинг турлари, олиниши ва хоссаларини таҳлил қилиш:
 - турли тупроқ типлари ва типчаларининг агрокимёвий ва агрофизикавий хоссаларини таҳлил қилиш;
 - тупроқ хариталарини ўқий олиш ва фойдаланиш;
 - тупроқни бонитировкалаш асосида ҳосил етиштиришни режалаштириш;

- ўғитга бўлган талабни ҳисоблаш *қўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.6. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришни механизациялаштириш фани бўйича

Бакалавр:

- республикада ва чет элларда қўлланиладиган асосий ишлаб чиқариш жараёнларини механизациялаш учун қишлоқ хўжалик техникалар комплекслари,

-технологик жараёнларни бажаришда электроэнергетика ва автоматикадан фойдаланиш *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*

-қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида қўлланиладиган энергетика воситаларининг тузилиши ва ишлашини,

- тупроққа ишлов бериш, ўғит солиш, экин уруғларини экин ва кўчат ўтказиш, экинларни парваришлаш, ўсимликларни химоя қилиш, ем-хашак тайёрлаш технологиялари ва уларга қўйиладиган агротехник талабларни, машиналарнинг тузилишини, ишлашини ва технологик соғламаларини ,

- хар хил қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилини йигиб олишда қўлланиладиган технологиялар ва машиналар, уларга қўйиладиган агротехник талаблар, машиналарининг тузилиши ва ишлашини,

- технологик жараёнларни бажаришда машина трактор агрегатларини тузиш ва улардан самарали фойдаланиш усулларини *билиши ва улардан фойдаланиш олиши;*

- мамлакатимизда ишлаб чиқариладиган ва чет эллардан келтириладиган трактор ва қишлоқ хўжалик машиналарини бошқариш,

- механизациялашган қишлоқ хўжалик ишларини бажариш технологик харитасини тузиш,

- мамлакатимизда ишлаб чиқариладиган қишлоқ хўжалик техникаларини танлаш ва улардан технологик жараёнларни бажаришда самарали фойдаланишни ташкил этиш *қўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.7. Мевачилик ва сабзавотчилик фани бўйича

Бакалавр:

- мевачилик, сабзавотчилик ва узумчилик ҳамда химояланган ер сабзавотчилигининг ривожланиш тарихи, ҳозирги ҳолати, истикболи ва аҳамияти, мева-сабзавот ва узум кўчатларини етиштириш технологияларининг ўзига хос хусусиятлари, уларни янги юкори ҳосилли нав намуналари тавсифи, уларни экин муддатлари ва усуллари, ҳамда парваришда янги технологияларни қўллаш *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*

- мева-сабзавот, узум ва поллиз экинлари меваларининг кимёвий таркиби ва озиқлик қиймати;

- мева-сабзавот, узум ва поллиз экинларининг келиб чиқиш маконлари, филогенези ва антогенези;

- мева-сабзавот, узум ва поллиз экинларини тупроқ шароитига кўра жойлаштириш, алмашлаб экиш, эртаги, ўртаги ва кечки навларини етиштириш усулларини;

-мева-сабзавот, узум ва поллиз экинларини уруғ ва кўчатларини экинга тайёрлаш ва экишни;

- мева-сабзавот ва узум ўсимликларни суториш муддатларини, микдорлари, усулларини;

- мева-сабзавот ва узум ўсимликлари касалликлари ва зараркундаларига қарши кимёвий моддалардан фойдаланиш ҳамда биологик усуллардан фойдаланишни;

- мева-сабзавот, узум ва поллиз ўсимликлари етиштиришдаги истикболли технологияларни;

- мева-сабзавот ва узум ўсимликларини экин қалинлиги, озиқланиш майдони ва юза бирлигидаги ўсимликлар сонини аниқлашни;

- химояланган жой ишшоотларида микроклиматни яратиш ва сақлаш техникали

эритмаларда сабзавот етиштириш усуллари ва химояланган ерларда кўчат ва сабзавот етиштириш хусусиятларини;

- мева-сабзавот ва узумчиликда селекция жараёнлари, уруғшунослиги ва нав яратиш технологияларини;

- мева-сабзавот, полизчилик ва узумчиликда чатиштириш учун ота-она жуфтлари ва бирламчи материалларни тўплаш, суғий чатиштириш, кастрация қилиш, дурагайлар ва уруғлик ўсимликларни апробациясини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- мева-сабзавот ва узумчиликда очик ва химояланган ерларда экинларни экин муддати, меъёри, уруғ тайёрлаш, экин чуқурлиги, усули, парваришлаш, суғориш, қатор орасига ишлов бериш, ўғитлаш, чилиш, шакл бериш, касаллик ва зараркундаларга қарши ишлов бериш, экинзорларида апробация ўтказиш, биологик ҳосилни аниқлаш ва ҳосилни йиғишда техникадан фойдаланиш *қўникмаларига эга бўлиши керак*.

6.2.3.8. Ўсимликшунослик ва пахтачилик фани бўйича

Бакалавр:

- кишлоқ хўжалик ўсимликлари ва гўзани келиб чиқиб марказлари, тарқалиши, ташқи муҳитнинг асосий омилларига талаби;

- суғориладиган шароитда дала экинларини интенсив усулда етиштириш, гўза етиштиришнинг энергия ва маблағ тежовчи технологиялари *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;

- дала экинларини энергия ва ресурс тежамкор технология асосида етиштириш технологиясининг илмий асосларини, экин гуруҳлари бўйича: донлилар, дуккаклилар, мойли экинлар, илдиз ва туганак мевалилар, толалилар, маҳорка ва тамақини;

- дала экинлари морфологияси, биологияси, гўза систематикаси, ўсиш ва ривожланиш хусусиятларини, ташқи муҳит омилларига талабини;

- дала экинларида юқори ва сифатли ҳосил шаклланишининг илмий асосларини, минтақалар бўйича дала экинлари ва гўзадан юқори ҳосил олишни таъминловчи агротехник тадбирларни *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- экинларни экиш: экиш муддати, меъёри, уруғ тайёрлаш, экиш чуқурлиги, усули, парваришлаш, суғориш, қатор орасига ишлов бериш, ўғитлаш, чилиш, касаллик ва зараркундаларга қарши ишлов бериш, дала экинзорларида апробация ўтказиш, биологик ҳосилни аниқлаш ва ҳосилни йиғишда техникадан фойдаланиш *қўникмаларига эга бўлиши керак*.

6.2.3.9. Пиллачилик маҳсулотларини сақлаш ва бирламчи қайта ишлаш технологияси, стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаш асослари билан фани бўйича

Бакалавр:

- сақлаш ва қайта ишлашнинг асосий усулларини ўзлаштириш;

- маҳсулотни етиштириш даврида ва кузги-кишкы сақлашда рўй берадиган жараёнларни назарий таърифлари билан танишини;

- маҳсулотларнинг сифати ва рақобатбардорлигини;

- стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш соҳасида атама ва тушунчалар;

- стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш давлат тизимлари ва уларни ташкил қилиш;

- халқаро шартнома ва битимлар;

- сертификатлаш объектлари ва субъектлари;

- кишлоқ хўжалик маҳсулотлари сифатига таъсир этувчи омиллар *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;

- маҳсулотларни сақлаш усул ва режимларни қўлладиш;

- хом ашёни турига мос қайта ишлаш технологиясини таниши ва ишлаб чиқаришда

кўллашни;

- хом ашё ва консерваланган маҳсулотни кадоклашда истиқболли идишлардан фойдаланишни;

- маҳсулотларни товар ҳолатига келтиришни;

- контейнерлардан кент фойдаланишни;

- стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштиришнинг ҳуқуқий ва назарий асосларини;

- стандартлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва кўллашни;

- давлат метрология хизматини;

- ўлчаш турларини;

- ўлчамлар бирлигини таъминлашни;

- мажбурий ва ихтиёрий сертификатлашни;

- мувофиклик сертификатини;

- сертификатлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини;

- сертификатлаш схемаларини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- маҳсулот сифатига турли омиллар таъсирини аниқлаш;

- режимларга риоя қилган саклаш муддатларини узайтириш йўллариини ишлаб чиқиш;

- қайта ишлашда самарали, кам чиқимли технологияни талқин этиш;

- юқори сифатли консерваланган маҳсулотларни тайёрлаш;

- кишлоқ хўжалик маҳсулотлари сифат кўрсаткичлари ва уларни стандартлаштириш;

- кишлоқ хўжалик маҳсулотларини сертификатлашда бажариладиган ишларни ташкил этиш;

- метрология соҳасидаги меъёрий ҳужжатларни таҳлил қилиш;

- ўлчов воситаларини текширувдан ўтказиш;

- стандартлар, меъёрий ҳужжатлардан фойдаланиш *қўникмаларига эга бўлиши*

керак.

6.2.3.10. Тутқичлик илмий ивланиш асослари билан фани бўйича

Бакалавр:

- тут баргининг инак қурғлари учун озика сифатида фойдаланиш;

- тут дарахтини ўсиши ва ривожланишига таъки муҳитни таъсир;

- тут дарахтини кўпайтириш *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;

- тут уругини тайёрлаш ва экишни;

- тутни ички ва ташқи тузилишини;

- тутни парвариш қилиш агротехникасини;

- тутни кўпайтириш усулларини;

- тут ниҳолчалари ва кўчатларини ўстиришни;

- тутзорлар ташкил қилишни;

- тут ниҳолчиликларидан ишни ташкил этишни *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

- тут уругини экиш ва ниҳолча етиштириш;

- тут кўчатларини парвариш қилиш ва тутзорлар ташкил этиш;

- бар ҳосилдорлигини аниқлаш ва сифатини яхшилаш *юзасидан қўникмаларига эга бўлиш керак.*

6.2.3.11. Чорвачилик асослари фани бўйича

Бакалавр:

Чорвачиликда маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтиришдаги муҳим муаммоларини ечиш, янги технологик жараёнлар ва усулларни кўллаш, ҳайвонлар маҳсулдорлигини оширишда наслчилик ишларини тўғри олиб бориш ва молларнинг маҳсулот бериш қобилиятини оширишда мустаҳкам озуқа базасини яратиш, ҳамда ҳайвонларни тула *қўникмаларига эга бўлиш*

технологияси *хақида тасаввурга эга бўлиши;*

- кишлоқ хўжалик хайвонларини асосий биологик хусусиятларини;
- урчигилдиган асосий чорва молларининг турларини;
- чорвачиликда селекция ва наслчилик ишларини;
- эликлантириш, саклаш, ўсиш ва ривожланишини;
- чорвачилик хўжаликлариди урчигилаётган хайвон турларини кўпайтиришни;
- чорва маҳсулотларини ишлаб чиқариш технологиялари;
- чорва маҳсулотларини тайёрлаш ва қайта ишлашни ташкил қилишни *билиши*

ва улардан фойдалана олиши;

Чорва маҳсулотлари сифатини ва рақобатбардошлигини белгиловчи хужжатлар; маҳсулотларни навлаш ва сертификатиядан ўтказиш; маҳсулот сифати ва рақобатбардошлигини белгиловчи тизимлар, ҳамда улар билан ҳамкорлик қилиш асосларини тўғри аниқлаш *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.12. Тут касалликлари ва селекцияси фани бўйича

Бакалавр:

- тут дарахти ва барглари аҳамияти;
- тут селекцияси;
- тут навлари;
- янги яратилаётган тут навлари
- тут дарахтининг касалликлари;
- тут дарахти ва баргининг асосий зараркундалари;
- тут дарахтининг касалликлари ва зараркундаларини тарқалиши ва келтирадиган зарари;

- тут касалликлари ва зараркундаларига қарши қураш чоралари *хақида тасаввурга эга бўлиши;*

- халқ селекцияси ва тут селекциясининг аҳамиятини;
- тут дарахтининг географик тарқалишини;
- тут навлари ва гибридларини;
- тут навларининг классификациясини;
- тут дарахти селекциясининг методларини;
- тут дарахти навлари ва дурагайларини синов ва районлаштириш методикасини;
- тут дарахти уруғчилигини;
- тут дарахтининг қамбурут, вирус ва бактериал касалликларини;
- тут касалликларини келиб чиқиш сабабларини;
- касалликларнинг белгилари, аломатлари, ривожланишини;
- касалликларни юқумли ва юқумсизлигини;
- тут дарахти ва баргининг зараркундаларини;
- тут касалликлари ва зараркундаларини тарқалиши ва барг ҳосилдорлигига зарарини;

- тут касалликлари ва зараркундаларига қарши қураш чораларини *билиши ва улардан фойдалана олиши;*

- тут дарахти навларини фарқлаш;
- тут дарахтини янги маҳсулдор дурагайларини яратиш;
- тут дарахти навлари ва дурагайларини синов, районлаштириш ва баҳолаш;
- тут дарахти уруғчилиги технологиясини қўллаш;
- касалликнинг турлари ва ривожланишини аниқлаш;
- касалликни белгилари, кўриниши ва аломатларини аниқлаш;
- зараркундаларининг асосий турларини аниқлаш;
- касаллик ва зараркундаларини барг ҳосилдорлигига келтирадиган зарарларини аниқлаш;

- тут касалликлари ва зараркундаларига қарши қураш чораларини қўллаш *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.13. Ҷсимликларни химоя қилиш ва фитопатология фани бўйича Бакалавр:

- хайвонот дунёсини типга, туркумга, авлодларга ва турларга бўлиниши;
- умуртқасиз хайвонларни турухланиши асосида тузилиш хусусиятлари;
- умуртқасиз хайвонларни ривожланиш хусусиятлари;
- зарарли хашаротларни ташқи тузилиши ва энтомофаглари кўпайтириш ва қўллаш;
- микробиологик препаратларнинг аҳамияти ва қўлланилиши;
- Ҷсимликларни кимёвий химоя қилиш воситалари ва уларни қўллаш;
- пестицидларни атроф-муҳит муҳофазаси:
- ерда, Ҷсимликларда, хавода пестицидларни колдикларини аниқлаш;
- Ҷсимлик касалликлари ҳақида, Ҷсимликларда замбурутлар, бактериялар ва вируслар қўзғатадиган касалликлар ва уларнинг белгилари;
- Ҷсимликларни уйғунлашган тизимда химоя қилишнинг назарий асослари **ҳақида тасаввурга эга бўлиши;**
- хайвонот дунёсини синфлари, ҳаёт кечирishi ва ташқи муҳитда эгаллаган ўрни;
- хашаротларни ташқи тузилиши асосида турларни аниқлай олиши;
- зарарли организмлар турларини билган ҳолда Ҷсимликларни химоя қилишда улардан фойдаланиш;
- микробиометод тушунчаси ва уни Ҷсимликларни химоя қилишда тутган ўрни;
- микробиологик препаратларни қўллаш;
- пестицидларни хусусиятларини билган ҳолда уларни қўллаш, зарарли организмларга ўттиш йўлларини, таъсир қилиш механизмни;
- Ҷсимликларни биологик усулда химоя қилишнинг моҳияти ва аҳамиятини;
- биологик химоя қилиш воситаларидан фойдаланиш усулларини;
- энтомофаглари тарқатиш йўлларини;
- Ҷсимлик касалликлари қўзғатувчиларини ривожланиш даврини аниқлаш, касалликларни бартараф қилиши замонавий усулларини қўллаш;
- тахар ва захарланиш тўғрисидаги тушунчани **билиши ва улардан фойдалана олиши;**
- энтомология ва Ҷсимликларни зарарли организмлардан уйғунлашган химоя қилиш фанининг мақсад ва вазифалари;
- энтомология ва Ҷсимликларни зарарли организмлардан уйғунлашган химоя қилиши фан сифатида ривожланиши, бунда соҳа олимларининг тарихий илмий изланишлари;
- Ҷсимликларни зарарли организмлардан химоя қилишнинг умумий моҳияти, уйғунлашган кураш тизими;
- кишлук хўжалик эканлари зарарли организмларлари морфологияси, анатомияси, физиологияси, ва биоэкологик хусусиятлари;
- зарарли организмларлар биоэкологиясини билган ҳолда уларни олдиндан ривожланишини башорат қилиш;
- зарарли организмларга қарши қўлланиладиган кураш чоралардан уйғунлашган тизимини тузиши;
- кишлук хўжалик Ҷсимликларини зарарли организмларлардан уйғунлашган химоя қилиш тизимини қўлланиладиган кейин иктисодий самарадорлигини ҳисоблай олиши;
- маҳсулотларни сақлаш давридаги оғир зарарли организмларларни (биоэкологик

хусусиятлари ва уларга қарши кураш чоралари

- барча экин майдонларини, ўсимлик хом-ашёларини, озиқ-овқат маҳсулотларини зарарланганлик даражасини аниқлаш;

- карантин кураш чораларининг моҳияти ва аҳамияти;

- кишлук хўжалик ўсимликларни карантин ва зарарли хашаротларни аниқлаш

белгилари;

- энтомофагаларни кўпайтириш ва қўллаш;

-микробиологик препаратларнинг аҳамияти ва қўлланилиши;

- зарарли организмларларга қарши қўлланиладиган уйғунлашган кураш чоралари;

- ўсимликларни уйғунлашган усулда химоя қилишда мавжуд кураш чора тадбирларининг ўрни;

- зарарли организмларлар ривожланишида ва кураш чоралари тизimini тузганда

башаротнинг тутган ўрни *қўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.14. Ипак қурти селекцияси фани бўйича

Бакалавр:

- селекция фанини моҳияти ва ютуқлари;

- наслчилик станциялари;

- суперэлита уруғ тайёрлаш;

- ипак қуртининг зот ва дурагайлари;

- ипак қуртининг янги зот ва дурагайлариини давлат синовидан ўтказиш *ҳақида*

тасаввурга эга бўлиши;

- ипак қуртининг зот ва дурагайлари ва уларнинг классификацияси;

- ирсият ва ўзгарувчанлик;

- селекция ишларининг тартиби;

- хусусий селекция;

- биволтин зотларини етиштириш;

- ипак қуртининг жинсини бошқариш;

- селекция ишлари учун қурт бокши техникаси;

- ипак қуртининг зот ва дурагайлариини давлат синовидан ўтказиш;

- ипак қуртининг наслчилик ишлари;

- наслчилик станциясининг вазифаси ва фаолияти;

- элита ва суперэлита уруғ тайёрлашни *билиши ва улардан фойдалана олиши;*

- ипак қуртининг янги зот ва дурагайлари ва уларнинг пиллаларини морфологик -

белгиларини аниқлаш;

- ипак қуртининг жинсини бошқариш;

- селекция учун қурт бокши технологиясини жорий қилиш;

- ипак қуртининг дурагайлариини давлат синовидан ўтказиш;

- наслчилик ишларини бошқариш;

- элита ва суперэлита уруғларини тайёрлаш *қўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.3.15. Кишлук хўжалиги иктисодиёти ва менежмент асослари фани бўйича

Бакалавр:

- кишлук хўжалигининг республика иктисодиётидаги аҳамияти;

- кишлук хўжалигида олиб бориладиган иктисодий иелоҳотлар;

- кишлук хўжалигида фойдаланиладиган ер - сув ресурслари;

- кишлук хўжалиги корхоналарининг ташкилий - иктисодий ва ҳуқуқий асослари;

- фермер ва деҳқон хўжаликларининг иктисодиётда тутган ўрни;

- кишлук хўжалиги маҳсулотлари бозори;

- кичик бизнес ва тадбиркорликнинг моҳияти ва мазмуни;

- кичик бизнес ва тадбиркорликни иктисодиётда тутган ўрни, турлари ва

шакллари;

- менежментнинг моҳияти;

- менежментнинг мақсади ва вазифалари;

- менежментни ривожланиш босқичлари;
- ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва унинг фаолиятини ҳукукий бошқариши;
- бошқарув функциялари **ҳақида тасаввурга эга бўлиши**;
- кишлоқ хўжалигида ер - сув ресурсларидан фойдаланишни кўрсаткичларини;
- меҳнат ресурсларидан фойдаланиш кўрсаткичларини;
- кишлоқ хўжалиги корхоналарининг асосий ва айланма фондларини;
- кишлоқ хўжалигида мулкий муносабатларни;
- кишлоқ хўжалигида моддий - техника ресурсларидан фойдаланиш кўрсаткичларини;
- кишлоқ хўжалиги корхоналарини ривожлантириш ва самарадорлигини ошириш йўллари;
- кишлоқ хўжалиги корхоналарида бошқаришни ташкил этиш усулларини;
- кишлоқ хўжалигидаги шартномавий муносабатларни;
- деҳқончилик тармоқларида ишлаб чиқаришни ташкил этишни;
- чорвачилик тармоғида ишлаб чиқаришни ташкил этишни;
- кишлоқ хўжалиги корхоналаридаги фойда, даромад ва харажатларни;
- кишлоқ хўжалигида молиявий натижаларнинг шаклланиш тартибини;
- фермер ва деҳқон хўжаликларини ташкил этиш тартибини;
- фермер ва деҳқон хўжаликларида хизмат кўрсатувчи тармоқларнинг иқтисодий кўрсаткичларини;
- фермер ва деҳқон хўжаликларида маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш кўрсаткичларини;
- контракция шартномаларини тузиш тартибини;
- тадбиркорлик фаолиятини давлат рўйхатидан ўтказиш ва лицензия олиш тартибларини;
- кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятини бошқариш ва режалаштириш усулларини;
- кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятига кредитларни жалб этиш йўллари;
- тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш ва ривожлантириш бўйича меъёрий-ҳукукий ҳужжатларнинг моҳиятини;
- ишлаб чиқаришнинг мақсад ва стратегиясини ишлаб чиқишни;
- менежмент ва маркетинг ахборот таъминотини ташкиллатиришни;
- корхона ичидаги режалаштиришни ташкиллатиришни;
- менежментнинг назорат функциясини **билиши ва улардан фойдалана олиши**;
- кишлоқ хўжалиги маҳсулотларнинг таннархини ҳисоблаш;
- кишлоқ хўжалиги маҳсулотларга нарх белгилаш;
- кишлоқ хўжалиги тармоқларини иқтисодий самарадорлик кўрсаткичларини ҳисоблаш;
- кишлоқ хўжалиги корхоналарида ишлаб чиқаришни ташкил этиш, режалаштириш ва бошқариш билан боғлиқ ишларни бажариш;
- иш ҳақи фондига режалаштириш;
- кишлоқ хўжалик корхоналарини давлат ва бошқа корхоналар билан иқтисодий ҳамда шартномавий муносабатларини ташкил қилиш;
- ер, меҳнат, моддий - техникавий ҳамда молиявий ресурслардан самарали фойдаланиш;
- кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш ва бошқариш;
- кичик бизнес ва тадбиркорликни давлат томонидан қўллаб - қувватлаш;
- тадбиркорлик фаолиятининг самарадорлигини аниқлаш ва ошириш;
- корхонанинг стратегик ва халқаро фаолиятини бошқаришни ташкиллатириш **қўникмаларига эга бўлиши керак.**

6.2.3.16. Кишлоқ хўжалигида бухгалтерия ҳисоби ва солиқка тортиш фаши бўйича

Бакалавр:

- бухгалтерия ҳисобининг моҳияти, предмети, методи ва усуллари;
- бухгалтерия ҳисобининг ташкил этиши ва юртишнинг меъерий-ҳуқуқий асослари;
- активлар, мажбуриятлар ва ҳусусий капитал ҳисобини юртишнинг асосий қондалари;
- бухгалтерия ҳисоби ахборотларини йиғиш, ишлов бериш ва уларни тақдим этиш;
- солиқларнинг моҳияти, зарурлиги ва функциялари тўғрисида;
- солиқ тизими ва солиқларнинг туруқланиши тўғрисида;
- кишлоқ хўжалиқ корхоналарининг солиқ тизими ҳақида;
- солиқка тортиш усуллари *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;
- бухгалтерия ҳисобининг усулларини;
- бухгалтерия ҳисобининг счётлари ва икки ёклама ёзувини;
- ҳужжатлаштириш ва инвентаризацияни;
- бухгалтерия ҳисоби регистрлари ва шаклларини;
- активлар, мажбуриятлар ва ҳусусий капитал ҳисобини ташкил этишни;
- харажатлар ва олинган маҳсулотлар ҳисобини юртишни;
- даромадлар ва харажатларни ҳисобга олиш ҳамда молиявий натижаларни аниқлашни;
- молиявий ва статистик ҳисоботларни тайёрлаш ва тузишни;
- кишлоқ хўжалиқ корхоналари солиқ объекти, солиқ ставкалари, солиқ имтиёзлари ва солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш муддатларини;
- жисмоний шахсларни солиқка тортишни *билиши ва улардан фойдалана олиши*;
- хўжалиқ муомалаларини ҳужжатлаштириш;
- хўжалиқ муомалаларини бухгалтерия счётларида икки ёклама аке эттириш;
- активлар, мажбуриятлар ва ҳусусий капитал ҳисобини юрита олиш;
- хўжалиқ операцияларини ҳисоб регистрларида аке эттириш
- молиявий ва статистик ҳисоботларни тузиш;
- солиқ объектларини тўғри аниқлаш;
- солиқ имтиёзларини тўғри қўллаш олиш;
- солиқларни ҳисоблаш варақаларини тузиш ва солиқ органларига тақдим этиш *қўниқмаларига эга бўлиши керак*.

6.2.3.17. Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги фаши бўйича фаши бўйича

Бакалавр:

- инсон ва яшаш муҳити: меҳнат физиологияси асослари ва ҳаёт фаолияти учун қулай шароитлар;
- хавфсизлик: техника тизимларининг хавфсизлиги ва экологиклиги;
- меҳнат хавфсизлиги: Ўзбекистон Республикасининг меҳнат муҳофазаси, техника хавфсизлиги, ишлаб чиқариш тибиёти ва ёнги хавфсизлиги бўйича қонунчилик асослари *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;
- антропоген омиллар манбаи, ишлаб чиқариш муҳитининг микроклим қўрсаткичлари, ҳавони ифлослантирувчи манбаалар, механик ва акустик тебранишлар, электромагнит ва ионли нурланишлар, электр ток таъсири;
- фақулудда вазиятларда хавфсизлик, ҳаёт фаолияти хавфсизлигини бошқариш, электр хавфсизлиги асослари, ишлаб чиқариш тибиёти, ёнги хавфсизлиги;
- меҳнатнинг психофизиологик асослари, инсон танасининг анатомик ва антропометрик қўрсаткичлари ва уларни ишлаб чиқариш шароитларига мослигини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;
- меҳнат жараёнида инсон хавфсизлиги, соғлиғини ва ҳаётини таъминлашга қаратилган методик чораларни ишлаб чиқариш

- mexnat xavfsizligi b'uyincha mutaxassislariga b'ulgan талаб даражасини аниклаш *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.4. Ихтисослик фанлари б'уйинча талаблар

6.2.4.1. Ипак қурти экологияси ва боқиш агротехникаси фани б'уйинча

Бакалавр:

- ипак қурти экологияси;
- ташқи шароит омилларини ипак қуртига таъсири;
- қурт хоналар ва уларни тайёрлаш;
- ипак қуртини боқиш агротехникаси *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*
- ташқи шароит омилларини ипак қуртининг ривожланиши ва ҳосилдорлигига таъсири;

- кичик ёшдаги қуртларни боқиши;

- пленка остида қурт боқиши;

- қатта ёшдаги қуртларни парваришланиши;

- даста тайёрлаш ва пилла ўраш агротехникасини *билиши ва улардан фойдалана олиши;*

- ипак қуртининг ёшлари б'уйинча фарқи ва рангини ўзгартириб боришини аниклаш;

- ипак қуртини боқиш шароити ва улрани парваришлаш технологиясини қўллаш;

- пленка остида қурт боқиш;

- такрорий қурт боқини *кўникмаларига эга бўлиши керак.*

6.2.4.2. Пиллаларни тайёрлаш ва дастлабки ишлов бериш фани б'уйинча

Бакалавр:

- пиллаларни ичидаги гумбакларни ривожланиш даврлари б'уйинча жинсларга ажратни;

- нуқсонли пиллаларни найдо бўлишида дастлабки ишлов беришни ўрни;

- пиллаларни давлат стандартлари ва пилла сифатини оширишдаги роли.

- пиллаларни дастлабки ишлов беришда исикликни ўрни ва аҳамияти *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*

- ипак қуртини ривожланишини;

- пиллани пиллаҳонага бир маромда, сифатли олиб келишни тартиб қондаларини;

- пиллани найдо бўлиши ва уни биодинамикасини;

- пиллани ўз вақтида териб олишининг муҳимлигини;

- пиллаларни дастлабки ишлов беришда фойдаланадиган техникалар билан ишлашни;

- пиллаҳонага келадиган пиллаларни сифатини аниклаш ва таҳлил қилишни;

- пиллага дастлабки ишлов берилгандан сўнг пилла билан ишлаш ва уни сифатини назорат қилишни ва ушбу технологик жараёнга ташқи шароит омиллари таъсирини *билиши ва улардан фойдалана олиши;*

- тирик ва қуруқ пиллаларнинг хусусиятларини фарқлаш;

- пиллаларга исикликнинг таъсири ва унда бўлаётган жараёнларни моҳиятини таҳлил қилини;

- қайта ишланган пиллаларни саклаш технологиясини тадбиқ этиш;

- пиллаларни дастлабки ишлов бериш базасига зинаноя усулани қўллаш

кўникмаларига эга бўлиши керак.

6.2.4.3. Ипак қурти касалликлари фани б'уйинча

Бакалавр:

- ипакчилликда ипак қурти касалликлари зарари;

- касаллик, патологик белгилар;

- иммунитет ва уни турлари;

- бактерия, вирус, небрина ва зумбурут касалликлари;

- касалликларни олдини олишда қилинадиган ишлар *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*

- юкумли ва юкумсиз касалликларни;
- вируслар, бактериялар ва замбурутларни тузилишини;
- побрина касаллигини ўрганиш тарихини;
- побрина спорасини тузилишини;
- касалликларни келтирадиган зарарини;
- касалликларга қарши курашда ишлатиладиган кимёвий моддаларни;
- касалликларни келиб чиқишини *билиши ва улардан фойдалана олиши*;
- микроорганизмлар тўғрисида маълумотларни таҳлил қилиш;
- бактерия, вирус, замбурут ва побрина касалликлари аломатларини аниқлаш;
- соғлом ипак қурти уруғини тайёрлаш;
- касалликларни олдини олишда санитария гигиена қоидаларига амал қилиш

кўникмаларига эга бўлиши керак;

6.2.4.4. Ипак қурти уруғчилиги фани бўйича

Бакалавр:

- ипак қурти уруғчилиги фанининг моҳияти;
- уруғ тайёрлаш тарихи ва ривожланиши;
- уруғчилик корхонасининг чизмаси ва тузилиши;
- соф зот ва дурагай уруғлари тайёрлаш;
- уруғчилик корхонасининг вазифалари;
- наслчилик ишлари;
- уруғ тайёрлаш жараёнларининг календар микдор графиги;
- жонланган насли қуртларни тарқатиш режасини тузиш;
- насли қуртларни боқишни ташкил қилиш;
- уруғ тайёрлашнинг биологик усули;
- уруғ тайёрлашнинг целлюляр усули *ҳақида тасаввурга эга бўлиши*;
- изоляция буюмларини тайёрлашни;
- микроскопни тузилиши ва у билан муомала қилиш ҳамда препарат тайёрлашни;
- фазо контраст қурилмаси билан ишлашни;
- насли иллаларни жинсларга ажратадиган аппаратлар билан ишлашни *билиши*

ва улардан фойдалана олиши;

- насли иллалар сифатини баҳолаш, саклаш ва саралаш;
- иллаларни жинсларга ажратиш;
- капалакларни микроскопда текшириш;
- уруғларни ювиш; уруғларга ишлов бериш;
- уруғларни саклаш ва қишлош технологиясини жорий этиш;
- соф иллаларни ҳисоблаш вариантларини аниқлаш;
- уруғларни тортиш ва қадоклаш *кўникмаларига эга бўлиши керак;*

6.3. Таълим фанлари бўйича бакалаврларнинг билим, малака ва кўникмаларига қўйиладиган талаблар:

Таълим йўналишини бўйича фан, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, кадрлар йўқотқичлари талабларидан келиб чиққан ҳолда таълим фанларининг тарқлиби ва уларнинг мазмунига қўйиладиган талаблар OTM Кенгаши томонидан белгиланиди.

7 Таълим дастурининг мазмуни ва компонентлари

7.1. 5410900- *Ипакчилик* таълим йўналишини бўйича бакалаврларни тайёрлашнинг таълим дастури таълимнинг қуқдузги шакли бўйича 4 йил ўқинишга мўлжалланган бўлиб, қуйидаги вақт тақсимотига эга:

Назарий таълим	136 ҳафта
Малака амалиёти	16 ҳафта
Битирув иши	5 ҳафта
Аттестация	19 ҳафта
Таътил	28 ҳафта
Жами	204 ҳафта

7.2. Таълиба ҳафталик ўқув юкламасининг максимал ҳажми 54 соат, шундан аудиториядаги ўқув юкламаси – 32 соат, қолган соатлар ҳажми мустакил таълим учун ажратилади.

7.3. Жорий, оралик ва якуний аттестацияларни ҳисобга олган ҳолда таълим дастурининг умумий ҳажми 4 йиллик ўқув даври учун ҳафталик ўқув юкламалардан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

7.4. Таълим дастурини ўзлаштиришда бир қатор масалалар ёки интеграллаштирилган қурелар муаммолари бўйича талабаларнинг мустакил таълими кўзда тутилади.

7.5. 5410900– *Ипакчилик бакалавриат таълим йўналиши бўйича таълим дастурининг зарурий мазмуни ва компонентлари*

7.5.1. Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар мазмуни ва компонентлари

Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанларнинг зарурий мазмуни ва компонентлари «Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар» блоки бўйича бакалаврлар тайёргарлик даражаси ва зарурий билимлар мазмунига қўйилган талаблар» асосида белгиланади.

7.5.2. Математик ва табиий-илмий фанлар мазмуни ва компонентлари

7.5.2.1. Олий математика:

алгебра: асосий алгебраик тузилмалар, векторли фазовий ва чизикли инфодалар, Буль алгебраси; геометри: аналитик геометрия, кўп ўлчамли Евклид геометрияси, чизиклар ва сиртларнинг дифференциал геометрияси, топология элементлари; дискрет математика; логикий ҳисоблашлар, графалар, алгоритмлар назарияси, тиллар ва грамматикалар, автоматлар, комбинаторика; анализ: дифференциал ва интеграл ҳисоблаш, функция назарияси ва функционал таҳлил элементлари, комплекс ўзгаришчилар функциялари назарияси, дифференциал тенгламалар; эҳтимоллик ва статистика; эҳтимоллик назариясининг математик асослари, тасодифий жараёнларнинг моделлаштириш, фаразларни текшириш, юқори тартиб ўхшатишлар тамойили, экспериментал маълумотларга ишлов беришнинг статистик усуллари.

7.5.2.2. Информатика ва ахборот технологиялари:

ахборот тушунчаси ва унинг моҳияти; замонавий информатика ва ахборот технологиялари тушунчаси; информатиканинг асоси ва унинг замон тараққиётидаги аҳамияти; ахборот, ахборотлаштириш; ахборотларнинг ўлчов бирликлари; ахборотларни йиғиш, сақлаш, узатиш ва қайта ишлаш технологиялари; компьютер – информатиканинг техник асоси; компьютернинг дастурий таъминоти; алгоритмлаш асослари; ахборотни тўғрлаш, узатиш, қайта ишлаш ва жамғарини жараёнларининг умумий тавенфи; инфорацион жараёнларни амалга оширишни техникавий ва дастурий воситалари; функционал ва ҳисоблаш масалаларини ечиш моделлари; алгоритмлаш ва дастурлаш, юқори даражали дастурлаш тиллари; маълумотлар базаси; дастурий таъминот ва дастурлаш технологияси; компьютер графикаси асослари.

7.5.2.3. Физика ва агрометерология:

механиканинг физик асослари: классик механикада ҳолат тушунчаси, ҳаракат қонуллари, сақланиш қонуллари, релятив механика асослари, механикада нисбийлик тамойили, каттик жисм, сузуклик ва ғаҳлар кинематикаси ва динамикаси;

электр ва магнетизм: вакуумда ва моддада электростатика ва магнетостатика, интеграл ва дифференциал кўринишдаги Максвелл тенгламалари, моддий тенгламалар, квазистационар тоқлар, электродинамикада нисбийлик тамойили;

тебраниш ва тўлқинлар физикаси: гармоник ва ногармоник осциллятор, спектрал ёйилманинг физикавий маъноси, тўлқин жараёнлари кинематикаси, меъёрий модлар, тўлқинлар интерференцияси ва дифракцияси, Фурье оптикаси элементлари;

квант физикаси: корпускуляр-тўлқин дуализми, ноаниқлик тамойили, квант ҳолатлари, суперпозиция тамойили, ҳаракатнинг квант тенгламалари, физикавий қатталиклар операторлари, атомлар ва молекулаларнинг энергетик спектри, кимёвий боғланиш табиати;

статик физика ва термодинамика: термодинамиканинг уч қонуни, ҳолатнинг термодинамик функциялари, фазовий мувозанатлар ва фазовий ўзгаришлар, мувозанатсиз термодинамика элементлари, классик ва квант статикаси, кинетик ҳодисалар, зарядланган зарралар тизимлари, конденсациялашган ҳолат.

агрометеорологияси: хўжалик ишлаб чиқаришида ер атмосфераси муҳити; қуёш радиацияси; турлари, ўлчов бирликлар, спектрал таркиби; фотосинтетик фаол реакция; иқлимни шаклланишида қуёш радиациясининг аҳамияти; ҳаво ва тупроқни ҳарорат режими; атмосферада суя бутлари; ёгингарчилик, қор қоплами, тупроқ намлиги; шамол; об-ҳаво ва уни олдидан башорат қилиш; ўрмон хўжалиги учун хавfli бўлган метеорологик ҳодисалар; иқлим ва уни ўрмон хўжалик ишлаб чиқаришида аҳамияти; метеорологик кузатишлар; ўрмон хўжалик ишлаб чиқаришини метеорологик маълумотлар билан таъминлаш.

7.5.2.4. Кимё:

анорганик кимё: Ўзбекистонда анорганик кимё фани ва кимё саноати, элементлар даврий тизими, моддаларнинг кислотա-асослик ва оксидланиш-қайтарилиш хусусиятлари, кимёвий боғланиш, комплементарлик, комплекс бирикмалар, элементлар кимёси, s-, p-, d- ва f-элементлар, кишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини кимёлаштириш;

аналитик кимё: аналитик кимё фани ва унинг услублари, сифат ва миқдорий таҳлил, кимёвий таққослаш, аналитик сигнал, кимёвий, физик-кимёвий, физикавий таҳлил;

органик кимё: Ўзбекистонда органик кимё фанини ривожланиши, Бутлеровнинг тузилиш назарияси, органик моддаларнинг реакция қобилияти, органик кимёда изомерланиш ва номланиш, ахборот таҳлил, кўзу (оптик) изометрия, органик бирикмаларнинг асосий синфлари, терпенлар, стероидлар, каротиноидлар, липидлар, углеводлар, азот сакловчи бирикмалар, гетероциклик бирикмалар ва нуклеин кислоталар, олигомер ва полимерлар, биологик фаол органик бирикмалар ва уларни кишлоқ хўжалигида ишлатилиши;

физикавий ва коллоид кимё: модданинг агрегат ҳолати, кимёвий жараёнлар энергетикаси, ритмалар, дисперс тизимлар, кимёвий кинетика ва катализ, кимёвий ва фазовий мувозанат, электрокимё, коллоид кимё.

7.5.2.5 Биология ва генетика:

биология: биология фани ва унинг йўналишлари; биология фанининг бошқа фанлар билан алоқадорлиги; биология фанининг шаклланишида асосий босқичлар; Ч.Дарвиннинг эволюцион таълимоти ва ундан кейинги қарашлар; тур ва популяция тушунчалари; табиий танланиш ва суғий танлаш; тирикликнинг моддий асоси хужайра жамлиги; организмларнинг кўпайиши ва индивидуал ривожланиши; онтогенез ва филогенез; ерда ҳаётнинг пайдо бўлиши тўғрисидаги гипотезалар; биосфера ва одам; биосферата одамнинг таъсири ва унинг оқибатлари;

генетика: ирсият ва ўзгаришчанлик тушунчалари; генетика фанининг шаклланиши; ирсиятнинг цитологик ва молекуляр асослари; тур ичида дурагайлашда ирсиятланиш қонуниятлари; ирсиятнинг хромосома назарияси; аллел ва ноналлел генлар ўзаро таъсири натижасида белгиларнинг шаклга ўтиши; шифобахшилик, ирсият; ирсиятнинг таъсири

конуниятлари; полиплоидия ва хромосомалар сонининг бошқа ўзгаришлари; узоқ дурагайлаш; инбридинг ва аутбридинг; гетерозис хиллари; индивидуал ривожланишнинг генетик асослари; популяцияларда генетик жараёнлар; мутация ва унга таъсир этувчи омиллар; хужайра ва ген муҳандислиги; геномика ва унинг амалий ютуқлари.

7.5.2.6. Экология ва атроф мухит муҳофазаси:

биосфера ва инсон: Биосфера ҳақида тушунча. Биосфера ҳаётга таъсир этувчи омиллар. Биоценозлар, экосистемалар ҳақида тушунча. Ўзбекистонда атроф-мухитни муҳофаза қилиш тадбирлари. Атроф-мухитни муҳофаза қилишда халқаро ҳамкорлик. Атроф-мухитни муҳофаза қилишни миллий асослари. Инсон ва табиат ўртасидаги муносабатлар. Инсоннинг табиатга таъсирининг асосий шакллари. Инсон билан табиатнинг ўзаро муносабатларидаги босқичлари. Табиатни муҳофаза қилиш шакллари. Атроф-мухитни муҳофаза қилишни илмий-техник тараққиёти. Фан-техника тараққиётининг табиатга салбий таъсири. Экологик инкироزلарнинг келиб чиқиши. Экологик тараққиётларнинг амалий аҳамияти. Табiiй ресурслар. Табiiй ресурслар классификацияси. Табiiй ресурслардан фойдаланишни ортiб бораётганлиги. Табiiй ресурслар турлари. Атмосфера ҳавоси ва уни муҳофаза қилиш.

Атмосферани инфлoслантирувчи манбаалар. Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш чоралари. Атмосфера ҳавосини инфлoсланиши ва уни инсон саломатлигига таъсири. Тупрок ресурслари ва уларни муҳофаза қилиш. Ўзбекистон тупрок ресурсларининг ҳозирги ҳолати. Тупрокни муҳофаза қилишда кўришaётган чора-тадбирлар.

табиатдан фойдаланиш: Чўлланиш муаммолари ва атроф-мухитни муҳофаза қилиш. Чўлланишнинг асосий сабаблари. Чўлланиш механизми ва шакллари. Чўлланиш жараёни индикаторлари. Чўлланиш ва иктимой шароитлар.

Ўсимликлар дунбси ва уни муҳофаза қилиш. Ер юзи ва Ўзбекистондаги ўсимлик қатламининг ҳолати. Табиатда ва инсон ҳаётида ўсимликнинг роли.

Ўзбекистондаги муҳофазага олинган ҳудудлар. Ўзбекистонда ва Халқаро миқёсда ҳудудларни муҳофазага олиш бўйича қилинаётган ишлар.

Ер ости бойликларини муҳофаза қилиш. Ер ости бойликларини аҳамияти. Қазилма бойликларнинг қайта тикланмаслиги. Фойдали қазилмалардан тўғри фойдаланиш. Ер ости бойликларини муҳофаза қилишда Ўзбекистонда ишлаб чиқилган қонулар.

Атроф-мухитни радиоактив моддалардан муҳофаза қилиш. Заҳарли химикатлар ва уларни биосферага таъсири. Пестицидларни ишлатиш ва аҳамияти. Минерал уғитлардан фойдаланиш ва унинг атроф-мухитга таъсири.

Атроф-мухитнинг чиқиндилардан муҳофаза қилиш. Чиқинди турлари. Чиқиндиларни зарарсизлантириш ва уларни саклаш. Чиқиндилардан фойдаланиш. Утилизация.

Ўзбекистон Республикасидаги экологик сиёсат. Барқарор ривожланишнинг стратегияси. XXI-аср кун тартибида Ўзбекистон Республикасининг барқарор ривожланишига ўттиш модели.

7.5.3. Умумқасбий фанлар мазмуни ва компонентлари

7.5.3.1. Ботаника ва ўсимликлар физиологияси:

ботаника: курукликда, сувда ва бошқа мухитларда яшайдиган ўсимликларни анатомик ва морфологик тузилишларини, ўсимликлар морфологиясининг конуниятлари, ўсимликларнинг вегетатив ва генератив органлари тузилиши, вазифаси, метоморфози, редукцияланиши, ўсимликларни озикани ўзлаштириши, озикланиш усуллари, ўсимликларни сезувчанлиги, ўсимликларнинг кўпайиш усуллари, чангланиш, уругланиш жараёнлари, жинсий кўпайиш эволюцияси, ўсимликлар систематикаси, таксонлар, тубан ва юксак ўсимликларнинг аҳамияти, фитогеография, флора, ареал турлари, геоботаника, фитоценозлар, агрофитоценозлар, ўсимликлар экологияси асослари; ўсимликларнинг ҳаётий шакллари, Ўзбекистон ўсимликлари, чўл ўсимликлари, тоғ ўсимликлари, ноёб ўсимликлар, Ўзбекистон "Кизил китоби".

олига ландшафтлар: хар хил ландшафтдаги ўсимликлар қоплами билан рағишиш:

ёввойи ўсимликларни ўрганиш, кўникмалар ҳосил қилиш; асосий ботаник олда вакилларида гербарийлар тайёрлаш ва ботаник номларини аниқлаш; фитоценоз ва агрофитоценозларни геоботаник ўрганиш.

Ўсимликлар физиологияси: ўсимликлар физиологияси ва биокимёсини қишлоқ хўжалиги фанлари орасида тутган ўрни; ўсимлик хужайрасининг физиологияси ва биокимёси; сув алмашилиши; ўсимликларда минерал алмашилиши; фотосинтез ва нафас олишнинг физиологияси ва биокимёси; моддалар алмашинуви ва ҳаракатланиши; хужайралари таркибига кирувчи органик моддаларнинг таркиби, тузилиши, классификацияси ва назифалари; ўсish ва ривожланиш физиологияси ва биокимёси; генератив органларнинг шаклланиш физиологияси; моеланиш ва чидамлик жараёнларини ҳосил шаклланишидаги биокимёвий асослари ва уларни турли омилларга боғлиқлиги; органик моддалар ҳосил бўлиши ва уларнинг сифат ва миқдорий таркиби.

Ўсимликлар физиологиясини ўрганишдаги лаборатория усули, ўсимликларни сунъий ўстириш усуллари – дала усули ва тарихий усуллардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш йўллари, тушунтириш, моддалар алмашинувида ҳосил бўладиган органик бирикмаларни таркибини ўрганиш, нуклеин кислоталар тузилиши ва уларнинг функцияларини ўргатиш. Ўсимликлар таркибиде тўпланадиган захира моддалар уларнинг таркиби ва ҳоссалари тўғрисида тушунтириш. Қишлоқ хўжалик экинларини ҳосилдорлигини ошириш йўллари асослаб бериш. Ўсимликлар физиологиясини энг муҳим назифаси аҳолини юқори сифатли қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан таъминлашда ҳал этиладиган масалалар билан таништириш. Талабаларга физиологик маълумотларни, билимларни агрономлик, агромикё, ўсимликларни химоя қилиш, мева-сабзавотчилик, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тайёрлаш ва қайта ишлаш, фермер хўжаликларини бошқариш, тўғичлик ва урмончилик ва бошқа қишлоқ хўжалик фанлари ва тармоқлари учун аҳамиятини кўрсатиб бериш.

7.5.3.2. Зоология:

зоология: зоология фанини моҳияти ва уни қишлоқ хўжалигидаги аҳамияти, умурткасиз ва умурткали ҳайвонларнинг умумий харақтеристикаси, Хужайра, тўқима ва организмларнинг умумий ҳоссалари, Ҳайвонларнинг эволюцион тараққиёти давридаги асосий фарқли белгилари, Ҳайвонларнинг кўпайиши, тузилиши ва ҳаёт фаолияти, Кўп хужайрали ҳайвонларнинг бошланғич ривожланиш этаплари, Ҳайвонот дунёсининг ҳозирги замон систематикаси ва систематик категориялари, умурткасиз ҳайвонларнинг табиатдаги ва одам ҳаётидаги тутган ўрни, Ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан оқилона фойдаланиш, Ўзбекистон Қизил китобига киритилган ҳайвон турлари.

дала маҳсулотлари: табиатда-дала шароитида айрим фойдали ва зараркуанда ҳашоратлар билан танишиш, улардан коллекциялар йиғиш; сўғзимтувчи ҳайвонларда учрайдиган зараркуанда (паразит) ҳашоратлар ва турли ҳилдаги кон сўрувчи каналарни ўрганиш; Республика ҳайвонот боғидаги ҳайвон турлари билан танишиш;

7.5.3.3. Ипак қурти эмбриологияси:

эмбриологиянинг тарихий тараққиёти: замонавий эмбриология; ипак қуртини ривожланиш давлари бўйича жинсий фарқи; ипак қуртининг тухумдон, тузилиши ва ривожланиши; уруғдоннинг тузилиши ва ривожланиши. Эркак ва урғочи қуртларнинг кўшимча жинсий органларини ҳосил бўлиши, тузилиши, ривожланиши ва ташқи белгилари; тухумни ҳосил бўлиши; тухумдонда жинсий хужайраларнинг ҳосил бўлиши; ипак қуртида овогенез ва сперматогенез жараёни; сперматозонларни ҳосил бўлиши ва тузилиши; тухумни оталаниши ва капалакларни тухум ташлаши; капалакларни чақинтириш; ипак қуртининг партеногенез ва андрогенези; туухумда эмбрионни ҳосил бўлиши ва ривожланиш давлари; туухумдаги биокимёвий жараёнлар; ипак қуртининг воқолиниги. Инкубация тўғрисида тушунча; ипак қурти уруғини жонлантириш муддатини аниқлаш; уруғни ривожлантиришга ташқи муҳитни таъсири; инкубаторияни танлаш ва ташқил этиш; инкубаторияда ишни ташқил қилиш; уруғни жонлантиришдаги тартиби ва усуллари; уруғни жонлантиришга ҳароратни таъсири; уруғ-жонлантиришдаги шимлик ва

ёругликни таъсири. Инкубаторияни шамоллатиш тартиби; жонланган куртларни тортиш ва таркатиш; уруғларнинг жонланувчанлигини аниқлаш. Биотехнология тўғрисида тушунича. Биотехнология фанини кишлоқ хўжалигидаги ўрни ва ахамияти. Биотехнология ва ипакчилик. Хужайра ва тўкималар биотехнологияси. Ипак куртини жинсени бошқаришда ва тут дарахтини кўпайтиришда биотехнология усулларида фойдаланиш. Сунъий озукани тайёрлаш унинг таркиби ва ишлаб технологияси. Ипак куртини жинсени бошқаришда биотехнология услубиётларидан фойдаланиш. Сунъий озуда ипак куртини боқиб агротермоагротехнологияси. Сунъий озукани сақлаш технологияси.

7.5.3.4. Ипак курти биологияси:

ипакчилликни халқ хўжалигидаги ахамияти ва тарихий тарққиёти; биология тўғрисида тушунича; ипак ва ипак куртлари; тут ипак куртининг ташқи морфологик тузилиши; куртининг тери қоплами ва ёшлари бўйича фарқи; куртининг нафас олиш органи ва мускуллар; куртларни овқатланиши ва хазм қилиш органини тузилиши; овқатни хазм бўлиши ва этологик жараён; қон ва қон айланиш системаси; куртининг чиқариш органлари ва ёғ таначалари; нерв системаси ва сезги органлари; ипак безини тузилиши ва ипак суюқлигининг физика-кимёвий тузилиши; ипак суюқлигини чиқиши ва пилла ўраш биодинамикаси; пилланинг морфологик тузилиши; гумбак ва капалакнинг морфоло-анатомик тузилиши; капалакларнинг ҳаёт фаолияти.

7.5.3.5. Тупроқшуноелик ва агрокимё:

Тупроқшуноелик фанининг мақсад ва вазифалари. Тупроқшуноеликни фан сифатида ривожланиши, бунда тупроқшуноелик олимларининг тарихий илмий изланишлари. Умумий тупроқшуноеликнинг асослари. Тупроқ пайдо бўлиш жараёнларининг умумий схемаси. Тоғ жинселари ва минералларнинг келиб чиқиши, нураши ва уларнинг турлари. Тупроқ пайдо қилувчи она жинселар ва уларнинг турлари. Тупроқ профилининг тузилиши ва унинг морфологик белгилари. Тупроқнинг механик таркиби ва умумий физик хоссалари. Тупроқнинг кимёвий таркиби, тупроқдаги макро ва микроэлементлар, тупроқнинг радиоактивлиги. Тупроқ пайдо бўлишда тирик организмларнинг роли. Тупроқнинг органик қисмининг келиб чиқиши, таркиби ва хоссалари, тупроқ гумуси, унинг таркиби, хоссалари ва тупроқ унумдорлигини ахамияти. Тупроқ коллоидлари, унинг таркиби, тузилиши ва хоссалари. Тупроқнинг сингдириш қобилияти ва унинг турлари - механик, биологик, кимёвий, физикавий ва физика-кимёвий сингдириш турлари. Тупроқнинг кислоталлиги, шкорийлиги, буферлиги. Тупроқ структураси. Сув хоссалари. Тупроқ ҳаво хоссаси ва ҳаво режими. Тупроқ унумдорлиги ва унинг яхшилаш чора тадбирлари. Тупроқларнинг географик тарқалиш қонуниятлари. МДХ давлатлари тупроқларининг келиб чиқиши, таркиби, хоссалари ва улардан кишлоқ хўжалигида фойдаланиш. Ўзбекистон ҳудудида тарқалган тупроқлар, уларнинг келиб чиқиши, тарқалиши, хоссалари ва ахамияти. Тупроқ эрозияси ва унга қарши кураш чоралари. Шўрланган тупроқлар ва шўрланишни бартараф этиш чоралари. Тупроқ деградацияси ва муҳофазаси. Тупроқ бонитировкаси ва унинг ахамияти. Тупроқ хариталарини турлари ва улардан фойдаланиш.

Агрокимёнинг мақсади ва вазифалари, ривожланиш тарихи; ўсимликларни кимёвий таркиби ва озикланиши; ўсимликларни озикланиши ва ўғит қўлдан билан боғлиқлик хоссалари; минерал ўғитлар турлари; азотли, фосфорли, калийли, микроўғитлар, комплекс ўғитлар; кўкат ўғитлари; бактериял препаратлар; ўсимликлар озикланишининг диагностикаси. ўғит қўлданнинг турлари, усуллари, муддатлари; асосий кишлоқ хўжалик экинларини ўғитлаш: гўзани, донли экинлари, сабзавот экинларини, мевали дарахлар, ток ва тутни ўғитлаш, минерал ва маҳаллий ўғитларни сақлаш, ташини ва тайёрлашни ташқи қилиниши.

7.5.3.6. Кишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини механизациялаш:

Кишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришда механизация воситаларининг ахамияти ва ривожлантириш иетиқболлари. Вазирлар маҳкамасининг кишлоқ хўжалигини механизациялашга оид бўлган қонун ва қарорлари. Кишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришда

қўлланиладиган трактор ва автомобилларнинг таснифи ва асосий қисмлари. Ички ёнув двигателларининг таснифи. Тўрт тактли карбюраторли ва дизел двигателларининг ишлаш принципи. Қўп цилиндрли двигателларининг ишлаши. Двигател механизми ва тизимлари. Трактор ва автомобилларни куч узатиш қисми (трансмиссия). Трансмиссияларнинг вазифаси ва турлари. Барча гидравликлари етакловчи трактор ва автомобилларни куч узатиш қисмлари. Трактор ва автомобилларни юриш қисми ва бошқариш механизмлари. Трактор ва автомобиллардаги кўтарувчи системалар, осмалар, рул бошқармаси, тормоз тизимларининг тузилиши ва ишлаши. Трактор ва автомобилларни иш ва қўшимча жиҳозлари. Иш ускуналарининг хизмати ва вазифалари. Гидравлик ўрнатма тизимлари. Қувват олиш вали (КОВ), ҳаракатлангириш шкиви, 2 ва 3 нуктали ўрнатма қурилмалар. Трактор ва автомобиллар техник-иктисодий кўрсаткичлари ва қўлланиладиган эксплуатацион материаллар. Қишлоқ хўжалигида юк ташини воситалари.

Тупроқнинг физик ва технологик хусусиятлари. Тупроққа ишлов бериш усуллари ва машиналари. Ўғитлаш усуллари ва агротехник талаблар. Ўғит соchini аппаратлари. Ўғитлаш машиналарининг вазифаси умумий тузилиши ва технологик иш жараёни.

Уруғ экиш ва кўчат ўтказиш усуллари. Агротехник талаблар. Уруғ экиш ва кўчат ўтказиш машиналарининг вазифаси тузилиши ва ишлаши.

Экин қатор ораларига ишлов беришга нисбатан агротехника талаблари. Экин қатор ораларига ишлов бериш культиватор-оукулантиргичнинг тузилиши ва ишлаши. Чилпиш мослашнинг тузилиши ва ишлаши. Ўсимликларни химоялаш машиналари. Ўсимликларни химоялаш усуллари. Агротехник талаблар. Ўсимлик уруғларини дориласишлар. Пурқаш қурилмалари. Чанглаткичлар ва аэрозол генератори. Гербицид пурқасишлар. Пахта ҳосилини йиғиштириш технологияси. Пахта ҳосилини йиғиштирадиган машиналар турлари. Агротехник талаблар. Пахта териш машиналари. Гузлов йиғиштириш машинаси. Машиналарининг тузилиши ва иш жараёни. Ем хашак йиғиштириш машиналари. Озуқабон экинларнинг ҳосилини йиғиштиришда ишлатиладиган машиналар. Донли, дуккакли экинлар уругини йиғиб олиш машиналари. Галла ҳосилини йиғиштириш технологиялари. Галла комбайнларининг вазифаси, умумий тузилиши ва иши. Дон тоzalash машиналари.

Иллагичлик ва мелиоратив сугориш ишларида қўлланиладиган машиналар. Сугориш усуллари ва машиналари. Картошка ва сабзавот йиғиш машиналари. Картошка йиғиштириш технологияси. Сабзавот ҳосилини йиғиштиришда ишлатиладиган машиналар. Фермер хўжаликлари учун кичик механизация воситаларидан самарали фойдаланиш. Ўсимликдунослик учун машиналар тизимдан фойдаланиш асослари. Ишлаб чиқариш жараёнларининг турлари. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида технологик харита. Агрегат турлари ва уни тузиш. Машина -трактор агрегатининг иш унуми. Машина -трактор агрегатларининг иш унумини ошириш йўллари. Мехнат, энергия ва ёқилғи сарфи. Машина - трактор нархи таркибини режалантириш. Қишлоқ хўжалигида электр энергиясидан фойдаланиш асослари. Электр юритма турлари, тузилиши ва қўлланилиши. Бошқариш ва химоялаш аппаратлари. Электротехнология ва автомат қурилмалардан фойдаланиш.

7.5.3.7. Мевачилик ва сабзавотчилик:

мевачилик: мевачилик ва узумчиликнинг аҳамияти, соҳанинг ривожланиш истиколи; мевалилар ботаник таркиби ва биологик хусусиятлари; мевали дарахтларининг тузилиши; ўсish ва мева бериш даври ҳамда қонуниятлари; мевали экинларининг ташқи муҳит омилларига талаби; дарахтларни қўпайтиш усуллари; кўчатзорнинг таркибий қисмлари ва уларнинг вазифалари; мевалилар пайвандагаги ва пайванд усти; мевали боғлар ташкил этиш; ёш ва мева бераётган боғларни парваришлаш; дарахтларни кесish ва шакл бериш; кучсиз ўсадиган пайвандаларда жадалантирилган мевачилик; *ток ўсимлиги:* токнинг ботаник аҳамияти ва уни биологиза, қўпайтириш усуллари, токзорларни барпо этиш, ёш ва ҳосил бераётган токзорни парваришлаш, тоқтунларини кесish ва шакл бериш;

очик ер сабзавотчилиги: сабзавотчиликнинг аҳамияти; сабзавот қурилмаларининг

ботаник тузилиши ва классификацияси, ўсиш ва ривожланиш қонуниятлари, ташқи муҳит омилларига муносабати; етиштиришни умумий усуллари; биологик асослари, навларни туманлаштириш ва етиштириш технологияси, мамлакатимизда етиштириладиган (экинлар гуруҳи бўйича) асосий сабзавот экинларини йиғиштириш ва маҳсулотига ишлов бериш;

ҳимояланган ер сабзавотчилиги: илитилган ер, парник ва исенкхоналарнинг тузилиши; химояланган ер иншоотларини иситиш усуллари, химояланган ер учун нур ўтказадиган материаллар; ёруғлик, исенклик, намлик ва ҳаво-газ тартиботларини соғлаш; гупрок араташмалари ва улардан фойдаланиш; сабзавот экинларини озикали эритмаларда ўстириш; кўчат етиштириш ҳусусиятлари. Сабзавотларни химояланган ернинг турли иншоотларида етиштириш технологиялари. Туманлаштирилган навлари;

политичилик: соҳанинг халқ ҳўжалигидаги аҳамияти; мамлакатимизда тарқалган политичилик хиллари; полит экинларининг ботаник тузилиши ва биологик ҳусусиятлари; ташқи муҳит омилларига муносабати, ўсиш ва ривожланиш қонуниятлари; қовун, тарвуз, қовоқларнинг туманлаштирилган навлари; полит экинларини етиштириш ва ҳосилни йиғиштириш технологияси; уруғчилигининг асосий масалалари; маҳсулотни эрта етиштириш усуллари.

7.5.3.8. Ўсимликшунослик ва вахтачилик:

Ўсимликшунослик мақсади ва вазифалари, экинларни гуруҳлаш, биологик ҳусусиятлари. Қуйидаги навбатланиш бўйича ўргатилади: келиб чиқиши, биологик ҳусусиятлари, ташқи муҳитнинг асосий омилларига талаби, туманлаштирилган асосий навлар, етиштириш технологияси ва ҳосилни йиғиштириш: донли экинлар; дуккакли – дон экинлар; мойли экинлар; илдиз ва туганак мевалилар; дубтолали экинлар, маҳорка билан томаки; ҳосилни дастурлаш; қишлоқ ҳўжалик экинларини ресурстежамкор технология асосида етиштириш. Экологик соф ҳосил олиш технологияси;

пахтачилик тармоқни ривожланиш истиқболлари; тўзани халқ ҳўжалигидаги аҳамияти; пахтачилик ҳолати; экин майлони, ҳосилдорлик, пахта ҳам анбесен яши ҳосил; пахта толасини ички ва ташқи бозорда фойдаланиши; тўзани морфологияси, биологияси, ўсиш ва ривожланиш ҳусусиятлари, ташқи муҳит омилларига талаби; туманлаштирилган асосий навлари; пахта етиштириш технологияси; ерта асосий ва экин олдида ишлов бериш, экин муддати ва усуллари, уруғ сарфи меъёри; гербицидлар ва ўғитларни қўллаш, далаги ҳосил йиғишга тайёрлаш; дефоляция ва десикация ўтказиш муддати ва усуллари; ҳосил йиғиш технологияси.

7.5.3.9. Пиллачилик маҳсулотларини сақлаш ва бирламчи қайта ишлаш технологияси, стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаш асослари билан:

пиллачилик маҳсулотларини сақлаш ва қайта ишлаш соҳасидаги қорхоналар; тирик пиллаларва ипак ҳам анбесини сақлаш тартиби ва унинг аҳамияти; навсиз пиллалар ва лосин қайта ишлаш технологияси; қурук пиллаларни сақлаш тартиби ва уларни ипак толаси сифатига таъсир; стандартлаштириш асослари; халқаро стандартлаш; стандартлаштириш соҳаси бўйича Ўзбекистон Республикасининг қонуни ва меъёрий ҳужжатлари; тут уруғи сифати бўйича Давлат стандарти; тут ниҳолчалари ва кўчатлари учун стандартлар; тирик пиллалар бўйича Давлат стандарти; қурук пиллалар стандарт; ипак ҳам анбесини сифати бўйича Давлат наторати; метрология асослари; инкубатория ва қуриқхоналарнинг ҳарорати ва намлигини ўлчайдиган асбоблар; психрометр, гигрометр, термограф, гигрограф, кататермометр, анимометр, флюгерлар ва газанализаторларнинг тузилиши ва пиллачилик маҳсулотларини сертификациялаш тамойиллари ва тартиби.

7.5.3.10. Тутчилик илмий изланиш асослари билан:

тутчилик: тутчиликни аҳамияти ва уни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари; тут дарахтининг географик тарқалиши ва систематикаси; тутнинг морфологик ва анатомик тузилиши; тутнинг генератив органлари, тути, меваси ва уруғини тузилиши; тутнинг асосий навлари; Ўзбекистондаги тут навлари; тутнинг ўсиши ва ривожланишига таъсир этувчи экологик омиллар; тути ёруғлик, исенклик, намлик, гупрок ва ҳавога бўлган

талаби; тутни кўпайтириш усуллари; тут уругини тайёрлаш ва сақлаш; ниҳолча ва каламча еттиштириш; уруг экин бўлими; тутни каламчадан кўпайтириш; озика тузорлари ва турлари; баланч танали тузорлар; бўта тутларнинг ҳосилдорлигини аниқлаш; эски тутларни ёшартириш ва кўчириб ўтказиш; барг сифатини аниқлаш усуллари; тут дарахти касалликлари; замбурут касалликлари; вирус касаллиги, тут дарахти зараркуналлари;

илмий изланиш асослари: агрономия фанинг аҳамияти ва вазифаси; илмий-тадқиқот ташкилотлари ва институтларнинг вазифалари, илмий изланиш усуллари; дала тажрибасига бўлган асосий талаблар; тутчиликдаги дала тажрибаси; барг ҳосилдорлигини аниқлаш усуллари; 1 грамм ва 1 қути ипак куртига сарфланадиган озика микдорини аниқлаш; ипакчиликда илмий тадқиқот ишларини олиб бориш; ипак куртининг биологияси, экологияси, агротехникаси, касалликлари, уруғчилик ва наслчилик ишлари бўйича олиб бориладиган илмий тадқиқот ишларининг услубиёти; насли куртларнинг маҳсулдорлигини аниқлаш услубиёти ва тадқиқот ишларини олиб бориш тартиби; тадқиқот натижаларини таҳлил қилиш тартиби ва математик ҳисоблаш;

7.5.3.11. Чорвачилик асослари:

чорвачиликни қишлоқ хўжалигидаги аҳамияти; ҳайвонлар анатомияси ва физиологияси туғрисида тушунча; асосий органларнинг вазифалари; ҳайвон зотлари ва наслчилик ишлари; ҳайвонларни озиклантириш ва рационерлар; озика турлари ва меърий озиклантиришнинг аҳамияти; хусусий зоотехния; чорвачилик маҳсулотларини еттиштиришнинг янги технологияси; сўт ва гўшт еттиштириш технологияси ва уларни сақлаш ва қайта ишлаш гигиенаси; товук туҳумларини тўплаш, сақлаш, сифатини аниқлаш ва ташвиш; тери маҳсулотларини қайта ишлаш, сақлаш ва сифатини аниқлаш.

7.5.3.12. Тут касалликлари ва селекцияси:

ипак куртининг озика базаси ҳисобланган тут дарахтининг касалликлари, уларнинг турлари, асосий зараркуналлар ҳамда шу касаллик ва зараркуналларга қарши кураш чоралари, уларни қўллашда илғор усуллар ва фан ютуқларидан фойдаланиб ипакчиликни илмий асосда ривожлантиришни ўргатиш.

тут дарахтининг замбурут, вирус ва бактерия касалликларининг белгилари, аломатлари, касалликни кечини ва ривожланиши, касалликни келиб чиқиш сабаблари, уларни юқумли ва юқумсизлиги, барг ҳосилдорлигига келтирадиган зарари ҳамда тут дарахтининг асосий зараркуналлари ва уларга қарши курашни чора-тадбирларини ўргатиш, ипак куртининг асоси бўлган тутчиликни ривожлантиришда селекционерлар томонидан яратилган янги навлар ва дурагайлар билан озика базасини кенгайтириб боришларини, селекция ва генетика фанининг келажақда ривожланишини, селекция ишида қўлланиладиган усулларини, тут дарахтини ота-она белгиларига қараб, дурагайлаш техникаси, дурагайларни парваришдан ҳамда қимматбаҳо белгиларига ёки шаклига қараб танлашни, тут дарахтининг ўсиши, парвариши, навлар ва дурагай тутларини ҳамда уларни ҳар хил касалликларга, журиликка чидамдигини аниқлашни ўргатиш.

7.5.3.13. Ҳимликларни химоя қилиш ва фитопатология:

Ҳимликларни химоя қилиш фанининг мақсад ва вазифалари. Ҳимликларни химоя қилишни фан сифатида ривожланиши, бунда ҳимликларнинг тарихий илмий изланишлари. Зарарли организмлар ҳақида умумий тушунча. Ҳимликларни зарарли организмлар химоя қилишнинг моҳияти ва уларнинг усуллари. Ҳимликларни химоя қилиш воситалари ва уларнинг турлари. Зарарли организмларларнинг морфологияси, анатомияси, физиологияси, биологияси, экологияси ва систематикаси. Маҳсулотларни омборхоналарда сақлаш давридаги зарарли организмлар ва уларга қарши кураш усуллари. Карантин зарарли организмлар ва уларга қарши кураш чоралари. Биологик ва кимёвий кураш чоралари. Энтомофаглар ва уларни кўпайтириш ва қўллаш усуллари. Пестицидларнинг таъсири ва уларни қўллаш усуллари. Микробиологик препаратлар ва уларнинг Ҳимликларни химоя қилиш соҳасидаги аҳамияти ва қўлланилиши.

Фитопатология: Фитопатология фанининг мақсад ва вазифаси; Ҳимлик касалликларининг қишлоқ хўжалигидаги иқтисодий аҳамияти; фан ҳақида қисқача

тарихий маълумот; ўсимликларда касалликлар туфайли ҳосилдорлигини камайиши; саарофит ва паразит микроорганизмлар; облигат ва факультатив паразитлар; патоген микроорганизмларни ўсимликларда касалликларни кўзгатиши; касал ўсимлик ҳақида тушунча; патологик жараён; бирламчи ва иккиламчи инфекция; ўсимлик касалликларини белгилари; патологик ўзгаришларнинг кўринишлари (локал ёки маҳаллий ва умумий ёки диффузлик); касаллик кўзгатувчиларнинг асосий гуруҳлари (бактериялар, вируслар, фитоплазма ва замбурутлар); ўсимликларни юкумли касалликлари; ўсимликларни юкумли касалликларини келиб чиқиш сабаблари; инкубацион давр; касалликни тарқалиши ва зарари; кишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлигини ошириш, касалликларга қарши самарали кураш чораларини ўрганиш; гўза касалликлари; галда донли экинларнинг касалликлари; дуккакли экинларнинг касалликлари; поллиз экинлари касалликлари; картошка касалликлари; помидор, қанд лавлагининг касалликлари; мевали дарахтлар касалликлари; ток касалликлари; тут касалликларини кўзгатувчиларининг биологик хусусиятлари, тарқалиши, ривожланиши, инфекция манбалари ва уларга қарши кўладиладиган агротехник, биологик ва кимёвий кураш чоралари.

7.5.3.14. Ипак қурти селекцияси:

ипак қурти селекциясини нишланишдаги аҳамияти ва вазифаси; вольтинлигига ва географик келиб чиқишига қараб ипак қуртининг зотлар систематикаси; оқ нишла ўрайдиган янги зотлар; зотлар классификацияси; ирсият ва ўзгаришчанлик; зотлар ва линиялар; селекция ишларининг тартиби; хусусий селекция; нишаларнинг ипакчанлиги ва технологик хусусиятлари учун олиб бориладиган селекция; тез етиладиган зотлар селекцияси; бивольтни зотларини етиштириш хусусиятлари; ипак қуртининг жинсини бошқариш имкониятлари; ипакчиликда кўнайитириш усуллари; ипак қурти дурағайларини давлат синовидан ўтказиш; ипак қуртининг наслчилик ишлари; наслчилик станциясининг иши; наслчилик ишларининг вазифалари.

7.5.3.15. Кишлоқ хўжалик иқтисодиёти ва менежмент асослари:

кишлоқ хўжалик иқтисодиёти ва менежменти жаҳон, республика кишлоқ хўжалиги, унинг жойлашиши, иқтисослашиши, кооперациялашуви, уларнинг ривожлантирилиши, Республика агросаноат мажмуаси ва унинг ривожланиши. Бозор иқтисодиётига ўтишда кишлоқ хўжалигига давлат раҳбарлиги ва амалга ошириладиган аграр-иқтисодий иелоҳотлар. Кишлоқ хўжалигида мулк ва тадбиркорлик шакллари. Мулквий иелоҳотлар. Ер-сув ресурслари, улардан самарали фойдаланиш. Кишлоқ хўжалигининг молвий-техника ресурслари. Кишлоқ хўжалигининг асосий ва айланма воситалари, фондлари ва улардан самарали фойдаланиш. Меҳнат ресурслари, улардан фойдаланиш ва меҳнат унумдорлиги. Инвестициялар, уларнинг иқтисодий самарадорлиги. Кишлоқ хўжалигида сервис, уни ривожлантириш йўллари. Кишлоқ хўжалигида ишлаб чиқариш харажатлар, уларни камайитириш йўллари. Кишлоқ хўжалигининг ялпи ва товар маҳсулоти, уларнинг тақсимланиши ва кўнайитириш йўллари. Кишлоқ хўжалик маҳсулотларининг баҳолари, уларнинг такомиллаштирилиши. Корхоналарнинг даромадлари, фойдалари, уларнинг тақсимланиши. Ишлаб чиқаришнинг иқтисодий самарадорлиги. Ўсимлиқчилик тармоқлари иқтисоди. Чорвачилик тармоқлари иқтисодиёти. Кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятининг ижтимоий-иқтисодий, меъриий-ҳуқуқий ва ташкилий асослари. Кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятини бошқариш ва режалаштириш усуллари. Кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятига кредитларни жалб этиш йўллари. Тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш ва ривожлантириш бўйича меъриий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг моҳияти.

Менежмент турлари ва замонавий бошқариш усуллари. Менежмент принциплари ва қонуниятлари. Менежментда бошқарув вазифалари. Менежментнинг ташкилий тартиби. Менежмент самарадорлигида коммуникациянинг роли. Бошқарув қарорларини қабул қилиш ва уларга қўйиладиган асосий талаблар. Раҳбарлик сазнати ва бошқарув психологияси. Замонавий бошқаришда раҳбарлик – менежерлик этикаси. Маркетинг менежментининг бошқарув асосий тизими. Бозор инфратузилмаси. Менежмент тизимида

ходимлар бошқаруви ва улар ишбилармонлигининг баҳоданиши

7.5.3.16. Кишлоқ хўжалигида бухгалтерия ҳисоби ва солиққа тортиш:

Бухгалтерия ҳисобининг моҳияти, предмети ва методи. Бухгалтерия баланси, счётлар тизими ва икки ёклама ёзув. Хужжатлаштириш ва инвентаризация, баҳолаш ва калькуляция, ҳисоб регистрлари ва шакллари. Корхонанинг ҳисоб сисеати ва бухгалтерия ҳисобини ташкил этиш. Устав капиталини шакллантириш ва таъсирчилар билан ҳисоб-китоблар ҳисоби. Пул маблағлари ҳисоби. Мол етказиб берувчилар ва пудратчилар билан ҳисоб-китоблар ҳисоби. Ходимлар билан меҳнат ҳақи ва бошқа муомалалар бўйича ҳисоб-китоблар ҳисоби. Солиқлар ва давлатнинг мақсадли жамғармаларига ажратмалар бўйича ҳисоб-китоблар ҳисоби. Кредитлар, қарзлар ва сугурта бўйича ҳисоб-китоблар ҳисоби. Асосий воситалар ва номоддий активлар ҳисоби. Ишлаб чиқариш захиралари ҳисоби. Ишлаб чиқариш харажатлари, олинган маҳсулотлар ҳисоби ва таннарх калькуляцияси. Тайёр маҳсулотлар, товарлар ва реализация жараёни ҳисоби. Даромадлар ва харажатлар ҳисоби, якуний молиявий натижани шакллантириш. Молиявий ва статистик ҳисоботлар. Солиқларнинг иқтисодий моҳияти ва солиқ тизими. Солиқ турлари. Ягона ер солиғи. Жисмоний шахслардан олиннадиган даромад солиғи, бошқа солиқлар ва тўловлар.

7.5.3.17. Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги:

назарий, қонуний ва ташкилий асослари: Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, Ўзбекистон Республикасининг меҳнатни муҳофаз қилиш ва фуқаро муҳофазаси ва қонунилари, Ўзбекистон Республикасининг меҳнат кодекси, меҳнат хавфсизлигининг стандартлар системаси, ишлаб чиқаришда меҳнат муҳофазаси; меҳнат шароитларини яхшилаш омиллари: ташкилий, техникавий, санитария-гигиеник, эргономик, социал-маиший, психофизиологик, табиий-иклимий ва иқтисодий омиллар.

инсон ва яшаш муҳити: кишлоқ хўжалигида меҳнат хавфсизлиги ишларини ташкил этиш ва уни бошқариш, тиббий профилактика чора-тадбирлари, меҳнат муҳофазасини ўқитиш, тартибот ва ташвиқот ишлари, меҳнатнинг физиологик асослари ва ҳаёт фаолиятининг қулай шароитлари; ишлаб чиқаришдаги жароҳатланиш ва касалланишлар ва уларнинг таҳлили; хавфсиз ва зарарсиз меҳнат шароитлари; ишлаб чиқаришдаги зарарли омиллар ва уларнинг инсон организмга таъсири, антропоген омилларнинг манбалари, ишлаб чиқариш муҳити микроклимининг параметрлари, ҳавони инфослантириш манбалари, механик ва акустик тебранишлар, электромагнит майдонлар ва нонловчи нурлар, электр токи таъсири;

хавфсизлик: радиацион, химиявий, биологик ва бошқа зарарли моддалар ва улардан химояланиш чоралари, кишлоқ хўжалигида фойдаланиладиган техник тизимларнинг хавфсизлиги ва экологиклиги; фавқулодда ҳолатларда хавфсизлик; табиий офатлар, оммавий киргин қуроллари, катастрофа ва талафотлар, ер силқини ва кўчини, zilzilalar, сув тошқинлари каби фавқулодда вазиятларда химояланиш ва уларни оқибатларини бартараф этиш; ҳаёт фаолияти хавфсизлигини бошқариш; электр хавфсизлиги асослари; ишлаб чиқариш санитарияси, ёнғин хавфсизлиги, лесмурғия, жароҳатланганда дастлабки ёрдам кўрсатиш, ишлаб чиқариш корхоналари, саноат ва кишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш объектларининг фавқулодда вазиятлар содир бўлганда барқарорлигини таъминлаш ҳамда унга тайёрлаш, ўқитиш ва ташкил этишнинг чора-тадбирлари.

7.5.3.18 Таиллов фаилари

Ишлатиш бўйича фан, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, кадрлар буюртмачилари талабларидан келиб чиққан ҳолда таиллов фаилари рўйхати ва уларнинг дастурлари ОТМ Кенгаши томонидан белгиланиб, талабалар уларнинг ичидан қизиқини ва мойилликларига мос келадиганларини танлаб ўқийдилар.

7.5.4. Иқтисослик фаилари:

7.5.4.1. Ипак қурти экологияси ва боқини агротехникаси:

ипакчиликни ривожлантириш бўйича Республика Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари; экологик омилларнинг турлари; ипак қуртига таъсир этувчи ташқи шароит

омиллари; температурани ипак куртига таъсири; ҳаво намлиги ва ёруғлигини ипак куртига таъсири; куртхонада ҳаво алмашишни тартиби ва уни ипак курти маҳсулдорлигига таъсири; озиқа миқдори ва сифатини ипак куртининг ривожланиши ва ҳосилдорлигига таъсири; озиқ тайёрлаш ва сақлаш; озиқаланиш майдони ва уни ипак курти маҳсулдорлигига таъсири; куртхона турлари ва уларни жиҳозлаш; курт боқини агротехникаси; кичик ёндаги куртларни боқини; катта ёндаги куртларни парвартиллаш; курт боқини механизациялаш; курт боқини усуллари; даста тайёрлаш ва кўйиши; пилла ўраш агротехникаси; пиллаларни терини, навларга ажратини ва топшириши.

7.5.4.2. Пиллаларни тайёрлаш ва дастлабки ишлов бериши:

пилла ўраш технологияси; бош пиллаҳонанинг вазифаси ва тугилиши; пиллаҳоналарда тирик пиллаларни қабул қилиш ва сақлаш; тирик пиллалар партияси, эталони ва навларга ажратини; тирик пиллаларнинг гўмбагини ўлдириш ва қуритиш; иссиқ бут билан гўмбақларни ўлдириш ва сояда қуритиш; Симплекс, КСК-4.5, СК-150 К-1, Ямато агрегатлари тугилишини ва уларда тирик пиллаларнинг гўмбагини ўлдириш тартиби, режими ҳамда пиллаларни вақтинча қабул қилинган пиллаларни бош пиллаҳоналарга топшириши; тирик пиллалар ГОСТи; курук пиллалар ГОСТи; курук пиллавлардан намуна олиш, қоплаш, нақдорлик ва ипакчанлигини аниқлаш; курук пиллаларни фабрикага топширишига тайёрлаш; курук пиллалар паспорти; пиллаларни фабрикага топшириши.

7.5.4.3. Ипак курти касалликлари:

ипак курти касалликлари туғрисида тушунича ва уларни пиллачиликта келтирадиган зарари, умумий патология, инфекция ва иммунитет; ипак куртини касаллантирадиган микроорганизмлар: бактериялар, вируслар, замбурутлар ва бир хужайрали хайвонлар келтириб чиқарадиган касалликлар. Ипак куртини касалликларини ўрганишда уларнинг патологик белгилари, касаллик аломатлари ҳамда қарши кураш чоралари, олдини олишдаги профилактик ишлар. Касалликларга қарши курашда ишлатиладиган кимёвий моддалар ва улардан ишчи эритмалар тайёрлаш усуллари, зарарсизлантириш (дезинфекциялаш) турлари ва уларни пиллачиликда ишлатилишини. Ипак куртини зарарчиларидан асосан ёйдоқчилар, турли хил эрилар, бақалар, илонлар, типратиконлар, қушларга қарши курашда уларни зарарини билган ҳолда олдини олиш чора-тадбирлари.

7.5.4.4. Ипак курти уруғчилиги:

уруғчиликнинг аҳамияти ва ривожланиш чора-тадбирлари; уруғчилик корхоналари ва уруғ тайёрлаш технологияси; насли пилла етиштириши; насли уруғларни жонлантириши хусусиятлари; насли куртларни боқини ва пиллаларни топширишига тайёрлаш; пилла сифатини аниқлаш; ипакчиликда дурагайлашнинг аҳамияти; ипак куртини жинеларга ажратини; капалакларнинг чиқини ва улар билан ишлаш; уруғларни ёз ва кузда сақлаш; капалакларни микроскопда текшириши; капалакларни контрол текшириши; капалакларни зичлаштирилган усудда текшириши; уруғ тайёрлашнинг биологик усули; уруғларни қоплаши; уруғларни небрина касали ва жонланиш миқдори бўйича давлат назорати; такрорий курт боқини учун уруғ тайёрлаш; технологик режалаштириши; технологик жараёнларни тармоқ календар миқдори графиги; технологик ҳисоб ва ҳисобот.

7.5.5. Танлов фаиллари

Ишлатилиш бўйича фаил, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, кадрлар бўлорчиликлари талабларидан келиб чиққан ҳолда танлов фаиллари рўйхати ва уларнинг дастурлари ОТМ Кенгаши томонидан белгилашиб, талабалар уларнинг ичидан қизиқани ва моҳиятликларига мис қилинганларини танлаб ўқийдилар.

7.5.6. Малака амалиёти

Ўқув-танишув амалиёти:

инкубаторияни танлаш ва тайёрлаш, ипак курти ургини инкубация қилиши, уруғни жонлантириши муддатини аниқлаш, уруғ жонлантириладиган қутичаларни ясаш, уруғни жонлантириши, жонланган куртларни тортиши ва таркатиши, тут уруғини экиш учун ер тайёрлаш, уруғ экиш, ниҳолчани ўстириши, кўчатзор ташкил қилиши, ёш кўчатларни парвартиллаш ва сугорини, тут кўчатларини пайвандлаш, кўчатларга шакл бериши, тут

меъасини йиғиб олиш ва уруғ тайёрлаш, ипак куртини боқиш учун куртхоналарни тайёрлаш ва таъмирлаш, озика микдорини аниқлаш, курт боқиш календар графигини тузиш, озикаланиш майдонини аниқлаш, ипак куртининг ёшлари бўйича фарқларини аниқлашни ўрганадилар.

Ишлаб чиқариш-технологик амалиёти:

тут кўчатларига шакл бериш, тутларни ўғитлаш ва сугориш, тузорни парвариш қилиш, озика балансини аниқлаш, кичик ёшдаги куртларни боқиш, катта ёшдаги куртларни парваришдаш, курт боқишда касалликларни аниқлаш ва қарши курашини, даста тайёрлаш, пилла ўраш, пиллаларни териш, турухларга ажратини ва топишини, пиллахоналарда пиллаларни қабул қилиш ва навларга ажратини, тирик пиллаларнинг гумбагини ўлдириш ва қуритини, қурук пиллаларни навларга ажратини, саклаш ва фабрикага топишини, уруғчилик қорхоналарининг наслчилик хўжалиқларида курт боқини ва пилла еттиштириш, пиллаларни уруғ заводларида қабул қилиш ва саралаш, пиллаларни жинсини аниқлаш, пиллалардан капалаклар чиқошини кузатиш, капалакларни чағинштириш, капалаклардан уруғлар олиш, капалакларни микроскопла текшириш, уруғларни ювиш, қуритини ва саклаш.

7.5.7. Битирув иши

Битирув ишлар мавзулари рўйхати таълим муассасасининг битирувчиларини чиқарувчи кафедралари томонидан кадрлар буюртмачиларининг талабларини, шунингдек шомонавий фан, техника, технологиялар ютуқларини ҳисобга олган ҳолда белгиланади.

Битирув ишларининг мавзуси технологик, конструкторлик ёки илмий-тадқиқот йўналишида бўлиши мумкин.

Талабага битирув иши топириги, одатда, у учинчи курсни тугатгандан сўнг берилди. Иш умумқасбий ва ихтисослик фанларни талаба ўзлаштириб боргани сари тўртинчи курс мобайнида, шунингдек, мазкур стандартда бажарини учун ажратилган вақт мобайнида баъарилди.

8 Бакалавриятнинг таълим дастурларини ўзлаштириш бўйича амалга ошириладиган шароитларга бўлган талаблар

8.1. Бакалавриятнинг таълим дастурлари ўзлаштирилишига белгиланган умумий талаблар

• **8.1.1.** Таълим дастурини ишлаб чиқишда ОТМ республика иктисодиёти ва ижтимоий тармоқлари, бошқарув ва хўжалик юрисиш субъектлари учун фундаментал, айниқса, юқори ва инновацион технологиялар бўйича чуқур билим ҳамда амалий кўникмаларга эга бўлган кадрлар эhtiёжини ҳисобга олиши керак.

ОТМлар таълим дастурини фан, таълим, техника, маданият, санъат, иктисодиёт, технология ва ижтимоий соҳа ривожланишини ҳисобга олган ҳолда мунтазам равишда янгилаб туриши лозим.

8.1.2. Таълим дастурини ишлаб чиқишда ОТМ томонидан битирувчиларининг умуммаданий компетенцияларини (ижтимоий ўзаро таъсир, ўз-ўзини ташкил қилиш ва бошқарини, тизимий-фаолият тавсифидаги компетенцияларини) шакллантиришдаги имкониятлари аниқланган бўлиши керак. ОТМ ўзининг ижтимоий-маданий муҳитини шакллантиришига, шахсининг ҳар томонлама ривожланиши учун зарур бўлган шароитларни яратинига масъул.

ОТМ ўқув жараёнини ижтимоий-тарбиявий ривожлантиришга, талабаларининг ижтимоий ташкилотлар ишида, спорт ва иқосий тўғарақларда, магистрларнинг илмий жамиятларида иштирокига кўмаклашини лозим.

8.1.3. Ўқув жараёнининг машғулотларини ташкил этишда фаол ва интерфаол (компьютер симуляторлари, ишбилармонлар ўйини, муайян вазиятларни кўриб чиқиш ва ҳ.к.) шаклларини ўтказини, талабаларининг касбий кўникмаларини шакллантириш ва ривожлантириш мақсадида аудиториядан ташқари иш билан биргаликда жаҳон педагогик

Баҳолаш шакли ўқув режасида белгиланади.

Талабанинг илмий-тадқиқот иши амалиётнинг бир бўлагини ташкил қилиши мумкин. Илмий-тадқиқот иши битирувчиларда касбий компетенцияларни шакллантириш ва мустахкамлашга қўмақлашади. У битирувчининг 8 семестр давомида кафедранинг илмий ишида албатта иштирок этишини, курс ишларини касбий (махсус) циклнинг базавий фанлари мавзуси бўйича бажарилиши ва ҳимоя қилинишини, талабалар илмий жамияти йўналиши бўйича илмий ишда иштирок этишини ва битирув ишини кафедранинг илмий мавзуси бўйича бажарилишини назарда тутати.

Талабалар илмий-тадқиқот ишининг ташкил қилиниши куйидагилар билан таъминланиши керак:

- курс ишларининг ҳар йили янгиланадиган мавзулари ҳақида ўқиётганларни ўз вақтида хабардор қилиш;
- чиқарувчи факультет (кафедра) нинг илмий мавзуси бўйича илмий-тадқиқот ишларини бажариши учун лабораторияларда ўқиётганларни иш жойи билан таъминлаш;
- олий таълим муассасасининг ахборот ресурс марказида мустакил илмий-тадқиқот иши олиб бориш имкониятини тақдим этиш;
- талабалар илмий жамиятининг конференцияларини ташкил қилиш;
- талабалар илмий конференцияси галибларига мамлакатнинг бошқа олий ўқув юртиларига маърузалар билан чиқиш имкониятларини тақдим этиш.

8.4. Ўқув жараёнини педагогик кадрлар билан таъминлаш бўйича талаблар

Бакалаврият таълим дастурини амалга оширишда ўқитиладиган фан бўйича таълим маълумотта эга бўлган, билим, малака ва қўникмага эга бўлган юқори малакали ўқитувчилар, фан номзоди ва доцентлар, фан доктори ва профессорлар, шунингдек тажрибага эга бўлган юқори малакали мутахассис ва амалиётчилар жалб этилиши керак.

Бакалаврият ўқув жараёнини ташкил этишда илмий-педагогик, илмий ёки илмий-методик фаолият билан шуғулланаётган кадрлар билан узлуксиз таъминланиши керак.

Таълим жараёнига амалдаги тегишли тармоқ ташкилотлари, корхоналари ва муассасаларнинг раҳбарлари ва етакчи мутахассислари ўқитувчиликка жалб этилиши мумкин.

Бакалаврият таълим дастурини амалга оширишга жалб этиладиган профессор-ўқитувчилар ҳар 3 йилда малакаларини ошириб боришлари лозим.

8.5. Таълим жараёнини ўқув-методик ва ахборот ресурслари билан таъминлаш талаблари

Таълим дастури таълим дастурининг ҳамма ўқув курслари, фанлари (модуллари) бўйича ўқув-методик ҳужжатлар ва материаллар билан таъминланиши керак.

Таълим дастурининг амалга оширилиши ҳар бир талаба таълим дастуридаги фан (модул) ларининг тўлиқ рўйхати бўйича шаклланадиган маълумотлар базаси ва АРМ фондидан фойдаланиш ҳуқуқи билан таъминланиши керак.

Таълим дастури бўйича ҳар бир талаба ўрнатилган метрларга мос равишда таълим дастурига кирувчи касбий циклнинг ҳар бир фани бўйича ўқув ва ўқув-методик чоп этилган ёки электрон нашрлар билан таъминланиши керак.

АРМнинг асосий фонди охириги 10 йилда (гуманитар, ижтимоий ва иқтисодий циклнинг базавий фанлари учун – охириги 5 йилда) чоп этилган ҳамма цикларнинг базавий киеми фанлари бўйича ўқув адабиётининг чоп этилган ёки электрон нашрлари билан тўлдирилган бўлиши керак.

Ўқув адабиётидан ташқари қўшимча адабиёт фонди расмий маълумотнома-библиографик ва даврий нашрларни ўз ичига олиши керак.

Таълим дастурини тўлиқ амалга ошириш учун ОТМнинг АРМда таълим йўналишининг ўқув режасида келтирилган фанлар бўйича яратилган адабиётлар, ўқув-методик қўлланмалар (камидан ҳар 6 нафар талабага 1 та адабиёт) бўлиши лозим.

Мамлакатимиздаги ва чет элдаги олий таълим муассасалари, корхоналари ва ташкилотлари билан оператив равишда ахборот алмашиш, самонавий касбий маълумотлар

базалари, ахборотлар ва қидирув тизимларидан фойдаланиш имконияти билан таъминланган бўлиши керак.

5410900 – Ипакчилик таълим йўналиши бўйича бакалаврни тайёрлаш жараёнида асосан қуйидаги педагогик технологиялар ва ўқитиш методларидан фойдаланиш максалда мувофиқ:

- ўқитишнинг интерфаол методи;
- муаммоли ўқитиш технологияси;
- уйинли технологиялар;
- танқидий фикрлаш ривожланишининг педагогик стратегиялари;
- шахсий йўналганлик асосидаги педагогик технологиялар;
- ўқув жараёнини самарали бошқариш ва ташкил қилиш асосидаги педагогик технологиялар;
- ўқитишни дифференциялаш;
- ўқитишни индивидуаллаштириш технологияси;
- дастурий ўқитиш технологияси;
- ўқитишнинг комплекс методлари (лойихавий метод, тармоқли режалаштириш методи, аклий ҳужум, ассоциограммалар методи ва ҳ.к.).

8.6. Ўқув жараёнининг моддий-техника базаси бўйича талаблар

Бакалавр тайёрлашнинг таълим дастурини амалга оширувчи ОТМ ўқув дастурида назарда тутилган маъруза, амалий, семинар, лаборатория машғулоти хамда курс иши, амалий ва илмий-тадқиқот ишларини бажариш учун санитария-гигиена, ёнгинага қарши қондалар ва меъёрларга мос келадиган моддий-техника базасига эга бўлиши керак.

Бакалавр таълим дастурини амалга ошириш учун ОТМ нинг минимал зарур бўлган моддий-техник базаси:

- маъруза аудиториялари;
- семинар ва амалий машғулоти аудиториялари;
- илмий-тадқиқот ишини ўтказиш учун лабораториялар;
- ўқув машғулотида қўлланма материалларни намойиш қилиш учун турли хил аппаратуралар;
- амалий машғулотлар ва лаборатория ишларини ўтказиш учун ўқув дастурига мос асбоб-ускуна ва жиҳозлар;
- илмий-тадқиқот ишларини амалга ошириш учун зарур лаборатория жиҳозлари;
- интернет тармоқидан фойдаланиш учун глобал тармоққа уланган компьютер сифлари;
- семинар машғулотларини ўтказиш хамда чет тилини ўрганиш бўйича лингафон сифлари билан таъминланган бўлиши керак.

9. Бакалавр тайёрлаш сифати ва олий таълим муассасалари фаолиятини баҳолаш

9.1. Бакалаврият йўналишлари бўйича кадрлар тайёрлаш сифатини назорат қилиш қуйидагилардан иборат:

ички назорат ОТМ томонидан амалга оширилади. Ички назорат олий таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органи томонидан тасдиқланган назоратнинг рейтинг тизими тўғрисидаги Низом асосида ўтказилади;

яқиний давлат назорати давлат таълим стандартига мувофиқ фанлар бўйича яқиний давлат аттестацияси ва бакалавр битирув иши ҳимоясини ўз ичига олиб ўриatilган тартибларда амалга оширилади;

давлат-жамоат назорати олий таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органи, жамоат ташкилотлари ва кадрлар буюртмачилари томонидан белгиланган

tartibda ўtkaziladi:

ташки нозорат Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Давлат тест маркази томонидан белгиланган tartibda амалга оширилади.

9.2. Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларининг фаолиятини баҳолаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 10 февралдаги 21 – сонли қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини давлат аккредитациясидан ўтказиш tartibi тўғрисида Низом”га мувофиқ tartibga солинади.

9.3. ОТМ томонидан талабалар компетентлигини баҳолаш ва нозорат қилиш тизими уларнинг бўлажак касбий фаолиятига максимал яқин бўлиши учун шароитлар яратилиши керак. Бунинг учун муайян фан ўқитувчиларидан ташқари ташқи экспертлар сифатида иш берувчилар, турлош фанлардан дарс берувчилар ва бошқалар бу жараёнга фаол жалб этилиши лозим.

9.4. Яқуний давлат аттестацияси ўқув фанлари бўйича давлат аттестацияси ва бакалавр битирув иши ҳимоясини ўз ичига олади.

Битирув ишининг мазмуни, ҳажми ва тузилишига бўлган талаблар битирувчиларнинг яқуний давлат аттестацияси ўтказиш ҳақидаги Низом асосида белгиланади.

9.5. Олий таълим муассасаси:

- ушбу стандартдаги талабларга риоя қилиниши;

- профессор-ўқитувчилар таркиби ва ўқув-ёрдамчи ходимлар малака талабларига тўла мос келиши;

- ҳар бир фан дастурида назарда тутилган ўқув-методик адабиётлар, ўқув-услубий мажмуалар, шунингдек, мустакил таълим ва мустакил тайёргарлик учун материаллар билан таъминланганлиги;

- ўқув жараёнининг моддий-техникавий таъминланганлиги учун тўла масъулдир.

10. Эслатма

10.1. Олий таълим муассасасига:

- ушбу стандартда назарда тутилган минимал мазмунини таъминлаган ҳолда таълимнинг ҳафталик максимал юкласини оширмадан ўқув материални ўзлаштиришга ажратилган соатлар ҳажминини ўқув фанлари блоклари учун 5% оралиғида, блокга кирувчи ўқув фанлари учун 10% оралиғида ўзгартириш;

- ўқув фанлари мазмунига фан, техника ва технологияларнинг ютуқларини ҳисобга олган ҳолда ўзгартиришлар киритиш ҳуқуқи берилди.

Талабанинг битирув иши мавзуси ОТМ буйруғи билан расмийлаштирилади.

10.2. Курс ишлари (лойиҳалари) муайян ўқув фаолиятининг бир тури сифатида кўрилади ва ушбу ўқув фанини ўзлаштириш учун ажратилган соатлар чегарасида bajariladi.

10.3. ДТСни билан профессор-ўқитувчилар таркибининг таълим асосида саралан шарҳларидан бири ҳисобланади.

10.4. 5410900 - *Ипакчилик* бакалаврият таълим йўналиши ўқув режаси ҳафталик аудитория ўқув юкласи – 32 соат бўлган структура асосида ишлаб чиқилади.

11. Давлат таълим стандартининг амал қилиш муддати

11.1. ДТС ўрнатилган tartibda тасдиқланиб, “Ўзстандарт” агентлигида давлат рўйхатидан ўтгандан кейин амал қилиш муддати - камидан 5 йил.

11.2. Давлат бошқарувининг ваколатли органлари томонидан давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш, такомиллаштириш ва жорий этиш тўғрисида янги tartib-қондалар қабул қилинса ДТСнинг амал қилиш муддати ўзгариши мумкин.

5410900 – Ипакчилик бакалаврият таълим йўналиши бўйича таълим дастурининг тузилиши

T/р	Фанлар блоклари, фанлар ва фаолит турларининг номлари	Умумий юкламанинг ҳажми, соатларда
1	2	3
1.00	Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар	1704
2.00	Математик ва табиий-илмий фанлар	1112
2.01	Олий математика	126
2.02	Информатика ва ахборот технологиялари	252
2.03	Физика ва агрометеорология	190
2.04	Кимё	234
2.05	Биология ва генетика	190
2.06	Экология ва атроф муҳит муҳофазаси	120
3.00	Умумқасбий фанлар	3344
3.01	Ботаника ва ўсимликлар физиологияси	150
3.02	Зоология	170
3.03	Ипак курти эмбриологияси ва биотехнологияси	226
3.04	Ипак курти биологияси	234
3.05	Тупроқшунослик ва агрокимё	210
3.06	Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини механизациялаштириш	252
3.07	Меъачилик ва сабзавотчилик	190
3.08	Ўсимликшунослик ва пахтачилик	190
3.09	Илдизчилик маҳсулотларини саклаш ва бирламчи қайта ишлаш технологияси, стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаш асослари билан	214
3.10	Тутқичлик илмий ишлаши асослари билан	234
3.11	Чорвачилик асослари	102
3.12	Тут касалликлари ва селекцияси	190
3.13	Ўсимликларни ҳимоя қилиш ва фитопатология	202
3.14	Ипак курти селекцияси	150
3.15	Қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти ва менежмент асослари	206
3.16	Қишлоқ хўжалигида бўғалтерия ҳисоби ва солиққа тортиш	140
3.17	Ҳаёт фаоллиги хавфсизлиги	94
	<i>Танлов фани</i>	<i>190</i>
4.00	Иқтисодлик фанлари	734
4.01	Ипак курти экологияси ва боқани агротехникаси	234
4.02	Илдизларни табириллаш ва дастлабки ишлов бериш	110
4.03	Ипак курти касалликлари	130
4.04	Ипак курти уруғчилиги	150
	<i>Танлов фани</i>	<i>110</i>
5.00	Қўшимча фанлар	450
	ЖАМИ	7344
	Мазака амалиёти	864
	Битирув иши	270
	Аттестация	1026
	ЖАМИ	2160
	ҲАММАСИ	9504

Эслатиш: Ушбу таълим дастурининг фанлар таркиби ва уларнинг умумий юкламалар ҳажмига Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тасманидан ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш мумкин.

Библиографик маълумотлар

УДК: 002:651.1:7

Гуруҳ Т.55

ОКС 01.040.01

Таянч сўзлар:

касбий фаолият тури, компетенция, модуль, таълим йўналиши, касбий фаолият объекти, касбий фаолият жабҳаси, бакалавриятнинг таълим дастури (бакалаврият дастури), профиль, ўқиб-ўрганиш натижалари, ўқув цикли, ипакчилик, ипак курти уруғи, инкубация, инкубатория, ипак курти, курт боқиш, пилла ўраш, пилла, капалак, ипак курти зотлари, ипак тўлсеи, ипак курти касалликлари, пиллаларга дастлабки ишлов бериш, тут даришти, тут кўчати, тутзорлар, тут навлари, тут касалликлари, тут зараркундалари.

ИШЛАБ ЧИКИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги хузуридаги Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш маркази

Директор [Signature] проф. Б.Х.Рахимов

2014 йил « 29 » 01

М.У.

Тошкет Давлат аграр университетини

Ректор [Signature] Б.Сулайманов

2014 йил « 3 » 02

М.У.

КЕЛИШИЛГАН:

ЎзРКСХВ кадрлар ва ўқув юртлар бошқармаси

Бошлик [Signature] Х.Хамидов

« 3 » « 02 » 2014 й

ЎзРКСХВ пиллачилиқни ривожлантириш бошқармаси

Бошлик [Signature] К.Явқоштнев

« 5 » « 02 » 2014 й

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва хўжалиқ

Министрлиги

Бошлик [Signature] Т.Астанакулов

« 3 » « 02 » 2014 й

Ўзбекистон Фермерлари кенгаши

Раис [Signature] С.Турдиев

« 09 » « 02 » 2014 й

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва хўжалиқ институтини

Ректор [Signature] З.Жумабоев

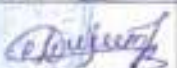
« 5 » « 02 » 2014 й

Ўзбекистон ипакчилиқ илмий тадқиқот институтини

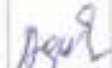

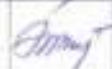
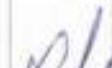

Директор [Signature] Ш.Р.Умаров

« 3 » « 02 » 2014 й

Ижодий гуруҳ раиси ва аъзолари
Ижодий гуруҳ раиси ва ўринбосари

Ижодий гуруҳ раиси	Ю.Б.Саимназаров	Ўқув ишлари бўйича проректор	
Ижодий гуруҳ раиси ўринбосари	У.Т.Данниоров	Кафедра мудири	

Ижодий гуруҳ аъзолари

Т/р	Ўқув фаилари (курслар)нинг номи	Таянч ОТМдан		Турдош ОТМдан, асосий кадрлар истеъмолчиларидан	
		Ф.И.Ш., лавозими, илмий даражаси ва унвони	Имзо	Ф.И.Ш., лавозими, илмий даражаси ва унвони	Имзо
3.00	Умумқасбий фаилар				
3.01	Ботаника ва ўсимликлар физиологияси	доцент К.Бухоров, М.Сағдиев		Ўсимликлар ва хайвонот олами генофонди институти к.и.х., б.ф.и. Б.Одилов	
3.02	Зоология	доцент С.Собиров		ИИТИ б.ф.и. Ф.Адилов	
3.03	Ипак курти эмбриологияси ва биотехнологияси	доцент Т.Р.Азизов		ИИТИ б.ф.д. Ш.Мадиоров	
3.04	Ипак курти биологияси	к.х.ф.и Ч.И.Беккамов		ИИТИ б.ф.и. Б.Насириллаев	
3.05	Тупрокшунослик ва агрохимё	б.ф.и. Н.Б.Раупова		ЎЗМУ б.ф.и. Т.Абдурахмонов	
3.06	Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришнинг механизациялаштириши	доцент Р.Халилов		ТИВАМИ доцент Р.Р.Эргашев	
3.07	Меъачилик ва сабзавотчилик	доцент Ж.Файзиёв, А.Шокиров		М.Мирзаев қошидаги БУ ва ВИТИ агротехникаси бўлим бошлиғи, к.х.ф.и. А.У.Арипов	
3.08	Ўсимликшунослик ва пахтачилик	профессор Х.Н.Атабаева, катта ўқитувчи У.Набиева		Пахтачилик ИТИ кат.илмий ходими, к.х.ф.и. А.Иминов	
3.09	Пиллачилик махсулотларини сақлаш ва бирламчи қайта ишлаш технологияси, стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаш	доцент У.Т.Данниоров		ИИТИ илмий ходим Х.Жабборов	
3.10	Тутқислик илмий изланиш асослари билан	к.х.ф.и катта ўқитувчи В.Рахмонбердиев		ИИТИ к.х.ф.и., катта илмий ходим ў.Қўчқоров	
3.11	Чорвачилик асослари	доцент Р.Хамроқулов		доцент, к.х.ф.и. Б.Ж.Носиров	

3.12	Тут касалликлари ва селекцияси	к.х.ф.и катта ўқитувчи В.Рахмонбердиев	<i>[Signature]</i>	ИИТИ к.х.ф.и. Д.И.Холматов	<i>[Signature]</i>
3.13	Усимликларни химоя қилиш ва фитопатология	проф. Э.Холмуратов	<i>[Signature]</i>	Ў.ЎХҚИТИ, к.х.ф.и Б.А.Умаров	<i>[Signature]</i>
3.14	Ипак курти селекцияси	к.х.ф.и катта ўқитувчи С.Наврўзов	<i>[Signature]</i>	ИИТИ б.ф.и. Б.Насириллаев	<i>[Signature]</i>
3.15	Қишлоқ хўжалиги иктисодиёти ва менажмент асослари	и.ф.и., доцент Г.Қушаева	<i>[Signature]</i>	и.ф.и., доцент У.Р.Сангирова	<i>[Signature]</i>
3.16	Қишлоқ хўжалигида бухгалтерия хисоби ва солиққа тортиш	и.ф.и., доцент Б.Ю.Менгликулов	<i>[Signature]</i>	ТМИ и.ф.и., доцент А.Авлоқулов	<i>[Signature]</i>
3.17	Ҳаётий фаолият хавфсизлиги	катта ўқитувчи А.Холиқов	<i>[Signature]</i>	ТИМИ т.ф.и., доцент И.Ахмедов	<i>[Signature]</i>
3.18	Танлов фани	доцент Б.Қахрамонов	<i>[Signature]</i>	ЧИТИ катта илмий ҳодим О.Тураев	<i>[Signature]</i>
4.00	Ихтисослик фанлари				
4.01	Ипак курти экологияси ва боқиш агротехникаси	профессор Н.Ахмедов	<i>[Signature]</i>	ИИТИ к.х.ф.д. Ш.Умаров	<i>[Signature]</i>
4.02	Пиллаларни тайёрлаш ва дастлабки ишлов бериш	доцент Т.Р.Азизов	<i>[Signature]</i>	ИИТИ т.ф.и. Б.Мирзаходжаев	<i>[Signature]</i>
4.03	Ипак курти касалликлари	доцент С.Собиров	<i>[Signature]</i>	ИИТИ илмий ҳодим Д.Исматуллаев	<i>[Signature]</i>
4.04	Ипак курти уруғчилиги	к.х.ф.и катта ўқитувчи С.Наврўзов	<i>[Signature]</i>	ИИТИ б.ф.д. А.Б.Якубов	<i>[Signature]</i>
	Танлов фани	к.х.ф.и., доцент Т.Азизов	<i>[Signature]</i>	ИИТИ Б.Мирзаходжаев	<i>[Signature]</i>

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси
хузуридаги Давлат тест марказида
экспертизадан ўтказилди

М.Ў. Директор Б.М.Исмаилов
2014 йил « 20 » 02

Эксперт гуруҳи аъзолари:

Ф.И.Ш.	Лавозими	Имзо
Назаров Б.Ғ.	Б.Ғ.Им Бошқисса	

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 32-сонли буйруғи асосида Тошкент давлат аграр университетида ишлаб чиқилган Давлат таълим стандартлари ва ўқув режаларини турдош ОТМ билан

КЕЛИШУВ БАЁННОМАСИ

Тошкент ш.

“5” февраль 2014 й

Қатнашдилар: - Х.Х.Хамидов – Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги кадрлар ва ўқув юртлари бошқармаси бошлиғи, Б.А.Сулаймонов – ТошДАУ ректори, Ю.Б.Саимназаров – ТошДАУ ўқув ишлари бўйича 1-проректори, С.Исламов – ТошДАУ ЎУБ бошлиғи, Б.Камилов – “Агрокимё ва тупроқшунослик” кафедраси мудири, Е.Бердибаев – “Дехқончилик ва мелiorация асослари” кафедраси мудири, И.Исраилов – “Ўсимликшунослик” кафедраси мудири, Э.Холмурадов – “Ўсимликларни химоя қилиш” кафедраси мудири, У.Рахимов – “Қишлоқ хўжалиги биотехнологияси ва фитопатологияси” кафедраси мудири, Х.Назаров – “Қишлоқ хўжалиги экинлари генетикаси, селекцияси ва уруғчилиги” кафедраси мудири, У.Акрамов – “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларни тайёрлаш, сақлаш ва қайта ишлашни ташкил этиш” кафедраси мудири, Я.Юлдашов – “Ўрмончилик ва экология” кафедраси мудири, У.Данияров – “Ипакчилик” кафедраси мудири, Ш.Асатов – “Мевачилик, сабазавотчилик ва узумчилик” кафедраси мудири, Р.Пулатова – “Фермер хўжалигини бошқариш” кафедраси мудири, Б.Шаймарданов – “Қишлоқ хўжалиги машиналари” кафедраси мудири, К.Хусанов – “Умумий техника фақлари ва ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” кафедраси мудири, Р.Халилов – “Машина трактор паркидан фойдаланиш ва техник сервис” кафедраси мудири, А.Вахидов – “Қишлоқ хўжалиги электр энергетикаси ва электротехнологияси» кафедраси мудири, Ф.Х.Хошимов – СамҚХИ “Агрокимё ва тупроқшунослик” кафедраси мудири, Д.Т.Абдукаримов – СамҚХМ “Генетика, селекция ва уруғчилик” кафедраси профессори, А.Элмуротов – СамҚХИ ўқув ишлари бўйича проректор, А.Г.Кожевникова – АндҚХИ профессори, З.Рустамов – АндҚХИ доценти, О.Рамазонов – ТИМИ “Тупроқшунослик ва дехқончилик асослари” кафедраси мудири, С.Турдиев – Ўзбекистон фермерлар кенгаши раиси, Б.А.Абдукадиров – Ўзағромашсервис” уюшмаси раиси, Ш.Юсупов – “Мевашарбат” коорпорацияси бош директори, М.Аманова – Ўсимликшунослик илмий тадқиқот институти директори, Р.А.Хақимов – “Сабзавот-полиэ экинлари ва картошқачилик” илмий тадқиқот институти директори, А.У.Сагдуллаев – Ўсимликларни химоя қилиш илмий-тадқиқот институти директори.

КУН ТАРТИБИ

1. Тошкент давлат аграр университетида Ижодий ишчи гуруҳлар томонидан тайёрланган бакалаврият таълим йўналишларини Давлат таълим стандартлари ва ўқув режаларининг муҳокамаси:

Сўзга чиқди: Х.Х.Хамидов – Маълумки, олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификаторини таҳлил қилиш жараёнида баъзи таълим йўналишлари ва мутахассисликларининг номлари ўзгартирилди. Шунинг учун мазкур йўналиш ва мутахассисликлар бўйича янги Давлат таълим стандартлари ва ўқув режалари яратиш зарурияти туғилди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 10 июлдаги “Ўзбекистон Ҳукуматининг айрим қарорларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 199-сонли қарори, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2014 йил 25 январдаги 32-сонли буйруғи ҳамда 2014 йил 14 февралдаги кенгайтирилган Ҳайъат кенгаши мажлиси топшириқлари, 2014 йил 12 февралдаги 87-01/1-21-сонли модемограммаси асосида ўтказилган йиғилиш топшириқлари ҳамда ТошДАУнинг 2014 йил 15 февралдаги 1-9-2/65 сонли буйруғи ижросини таъминлаш мақсадида ишчи гуруҳ профессор-ўқитувчилари томонидан ишлаб чиқилаётган, “Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари янгиланган Классификатори”га мувофиқ 15 та

бакалаврият таълим йўналишлари бўйича ДТС ва ўқув режаларини ишлаб чиқиш ТошДАУ зиммасига юклатилган. Ушбу масала юзасидан университетда олиб борилаётган ва амалга оширилган ишлар билан танишиб чиқсак:

Эшитилди: Б.А.Сулаймонов – Университет ўқув-услубий бошқармаси томонидан барча кафедра мутахассисларини жалб қилган ҳолда мазкур йўналишлар бўйича ДТС ва ўқув режалари, кўрсатилган директив ҳужжатларга асосланиб бакалаврият таълим йўналишлари бўйича лойиҳалари қайта ишлаб чиқилди.

Бакалаврият бўйича ДТС ва ўқув режалар лойиҳаларини қайта ишлаб чиқиш бўйича қуйидаги таркибда Ижодий ишчи гуруҳлар фаолият юритди.

1. 5410100-Агрокимё ва агротупрокшунослик:

- Камиллов Б.С. – “Агрокимё ва тупрокшунослик” кафедраси мудир, раис
- Атабаев М.М. – “Агрокимё ва тупрокшунослик” кафедраси доценти, аъзо
- Раупова Н.Б. – “Агрокимё ва тупрокшунослик” кафедраси доценти, аъзо
- Хошимов Ф.Х. – СамКХИ, “Агрокимё, тупрокшунослик ва ўсимликларни химоя қилиш” кафедраси профессори, аъзо

2. 5410200-Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари бўйича):

- Бердибоев Е. – “Деҳқончилик ва мелиорация асослари” кафедраси мудир, раис
- Шералиев Х. – “Деҳқончилик ва мелиорация асослари” кафедраси доценти, аъзо
- Атабаева Х.Н. – “Ўсимликшунослик” кафедраси профессори, аъзо
- Норкулов У. – “Деҳқончилик ва мелиорация асослари” кафедраси доценти, аъзо
- Рўзметов Р. – “Ўсимликшунослик” кафедраси доценти, аъзо
- Халилов Н.Х. – СамКХИ, “Ўсимликшунослик” кафедраси профессори, аъзо
- Мўминов К.М. – СамКХИ, “Деҳқончилик ва мелиорация асослари” кафедраси мудир, аъзо

3. 5410300-Ўсимликлар химояси ва карантини:

- Холмуродов Э.А. – “Ўсимликларни химоя қилиш” кафедраси мудир, раис
- Рахимов У. – “Қишлоқ хўжалиги биотехнологияси ва фитопатологияси” кафедраси мудир, аъзо
- Болтаев Б. – “Ўсимликларни химоя қилиш” кафедраси доценти, аъзо
- Бухоров К.Х. – “Қишлоқ хўжалиги биотехнологияси ва фитопатологияси” кафедраси катта ўқитувчиси, аъзо
- Хушвақтов Қ.Х. – АндКХИ, “Ўсимликларни химоя қилиш” кафедраси мудир, аъзо

4. 5410400-Қишлоқ хўжалиги экинлари селекцияси ва уруғчилиги:

- Х.Назаров – “Қишлоқ хўжалиги экинлари генетикаси, селекцияси ва уруғчилиги” кафедраси мудир, раис
- Аберкулов М. – “Қишлоқ хўжалиги экинлари генетикаси, селекцияси ва уруғчилиги” кафедраси доценти, аъзо
- Шермухамедов К.Қ. – “Қишлоқ хўжалиги экинлари генетикаси, селекцияси ва уруғчилиги” кафедраси доценти, аъзо
- Эргашев И.Т. – СамКХИ, “Генетика, селекция ва уруғчилик” кафедраси мудир, аъзо

5. 5410500-Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси:

- Ақромов У.И. – “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини тайёрлаш, сақлаш ва дастлабки қайта ишлашни ташкил этиш” кафедраси мудир, раис
- Шоумаров Х.Б. – “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини тайёрлаш, сақлаш ва дастлабки қайта ишлашни ташкил этиш” кафедраси доценти, аъзо
- Қадирова З.Х. – “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини тайёрлаш, сақлаш ва дастлабки қайта ишлашни ташкил этиш” кафедраси доценти, аъзо
- Ишнйезова Ш.А. – СамКХИ, “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини тайёрлаш, сақлаш ва қайта ишлаш технологияси” кафедраси мудир, аъзо

6. 5410800-Ўрмончилик иши ва аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштириш:
 - Юлдашов Я.Х. – “Ўрмончилик ва экология” кафедраси мудир, раис
 - Кайимов А.К. – “Ўрмончилик ва экология” кафедраси профессори, аъзо
 - Бердиев Э. – “Ўрмончилик ва экология” кафедраси доценти, аъзо
7. 5410900-Ипакчилик:
 - Данияров У.Т. – “Ипакчилик” кафедраси мудир, раис
 - Ахмедов Н.А. – “Ипакчилик” кафедраси профессори, аъзо
 - Азизов Т. – “Ипакчилик” кафедраси доценти, аъзо
8. 5411000-Мева-сабзавотчилик ва узумчилик:
 - Асатов Ш. – “Мевачилик, сабзавотчилик ва узумчилик” кафедраси мудир, раис
 - Файзиёв Ж. – “Мевачилик, сабзавотчилик ва узумчилик” каф-си доценти, аъзо
 - Қодирхўжаев О. – “Мевачилик, сабзавотчилик ва узумчилик” каф-и доценти, аъзо
 - Зупаров М. – “Қишлоқ хўжалиги биотехнологияси ва фитопатологияси” кафедраси доценти, аъзо
 - Нарзиёва С.Х. – СамҚХИ, “Мева-сабзавотчилик ва узумчилик” кафедраси доценти, аъзо
9. 5420100-Фермер хўжалигини бошқариш ва юритиш:
 - Пулатова Р.Х. – “Фермер хўжалигини бошқариш” кафедраси мудир, раис
 - Муратов А. – “Фермер хўжалигини бошқариш” кафедраси катта ўқитувчиси, аъзо
 - Мардиев Н. – “Фермер хўжалигини бошқариш” кафедраси доценти, аъзо
 - Ғаниев И. – СамҚХИ, “Қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти ва бошқарув” кафедраси доценти, аъзо
10. 5430100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш:
 - Шаймардонов Б.П. – “Қишлоқ хўжалиги машиналари” кафедраси мудир, раис
 - Халилов Р.Д. – “МТП фойдаланиш ва техник сервис” кафедраси мудир, аъзо
 - Дўскулов А. – “Қишлоқ хўжалиги машиналари” кафедраси доценти, аъзо
 - Нурмухаммедов Б.У. – СамҚХИ, “Қишлоқ хўжалиги машиналари, фойдаланиш ва таъмирлаш” кафедраси доценти, аъзо
11. 5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириш ва автоматлаштириш:
 - Вахидов А. – “Қ-х.ги электр энергетикаси ва электротехнология кафедраси мудир, раис
 - Раджабов А. – “Қ-х.ги электр энергетикаси ва электротехнология” кафедраси профессори, аъзо
 - Ибрагимов М. – “Қ-х.ги электр энергетикаси ва электротехнология” кафедраси доценти, аъзо
12. 5111000-Касб таълими (5410200-Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари бўйича)):
 - Бердибоев Е. – “Деҳқончилик ва мелиорация асослари” кафедраси мудир, раис
 - Жураева С. – “Педагогика ва психология” кафедраси мудир, аъзо
13. 5111000-Касб таълими (5410500-Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси):
14. 5111000-Касб таълими (543100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш):
 - Ақромов У.И. – “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини тайёрлаш, сақлаш ва дастлабки қайта ишлашни ташкил этиш” кафедраси мудир, раис
 - Жураева С. – “Педагогика ва психология” кафедраси мудир, аъзо
15. 5111000-Касб таълими (5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириш ва автоматлаштириш):
 - Шаймардонов Б.П. – “Қишлоқ хўжалиги машиналари” кафедраси мудир, раис
 - Жураева С. – “Педагогика ва психология” кафедраси мудир, аъзо

Кун тартибидаги мазкур масала буйича йнгилишда билдирилган фикр-мулохазалар ва таклифлар асосида мухокамадан сунг

ҚАРОР КИЛИНДИ:

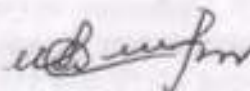
1. Тошкент давлат аграр университетидан ижодий гуруҳлар томонидан тайёрланган куйидаги 5410100-Агрокимё ва агротупроқсунослик; 5410200-Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари буйича); 5410300-Ўсимликлар ҳимояси ва карантини; 5410400-Қишлоқ хўжалиги экинлари селекцияси ва уруғчилиги; 5410500-Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси; 5410800-Ўрмончилик ва аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштириши; 5410900-Ипакчилик; 5411000-Мева-сабзавотчилик ва узумчилик; 5420100-Фермер хўжалигини бошқариш ва юритиши; 5430100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириши; 5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириши ва автоматлаштириши; 5111000-Касб таълими (5410200-Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари буйича)); 5111000-Касб таълими (5410500-Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси); 5111000-Касб таълими (543100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириши); 5111000-Касб таълими (5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириши ва автоматлаштириши) бакалаврият таълим йўналишлари ДТС ва ўқув режалари Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2014 йил 25 январдаги 32-сонли буйруғи асосида Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 16 августдаги 343-сонли қарори меъёрларига катъий амал килинган ҳолда ишлаб чиқилган ҳамда асосий кадрлар истеъмолчилари бўлган вазирлик, идораларо ва Фанлар Академиясининг тармоқ ИТИларида экспертизадан ўтказилади.
2. Қайта ишлаб чиқилган ДТС ва ўқув режаларида турдош ОТМларининг таклиф ва эътирозлари инобатга олинган.
3. Ишлаб чиқилган ДТС ва ўқув режаларини ўрнатилган тартибда тасдиқланиши учун Вазирлик ҳузуридаги Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш марказига топширилсин.

Мажлис раиси

Б.А.Сулаймонов

Котиб

М.М.Атабаев

Тошкент давлат аграр университети бакалаврият таълим йўналишлари бўйича
ДТС ва ўқув режаларининг ишлаб чиқарувчилар ва асосий кадрлар
истеъмолчилари ўртасида келишув

ДАЛОЛАТНОМАСИ

Тошкент ш.

“ 3 ” феврал 2014 й

Биз қуйида имзо қиловчилар - Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги кадрлар ва ўқув юртлари бошқармаси бошлиғи Х.Х.Хамидов, Ўзбекистон фермерлар кенгаши раиси С.Турдиев, Ўзағромашсервис” уюшмаси раиси Б.А.Абдукадиров, “Мевашарбат” коорпорацияси бош директори Ш.Юсунов, Ўсимликшунослик илмий тадқиқот институти директори А.Аманов, “Сабзавот-полиэ экинлари ва картошкачилик” илмий тадқиқот институти директори Р.А.Хақимов, Ўсимликларни химоя қилиш илмий-тадқиқот институти директори А.У.Сағдуллаев, ТошДАУ ўқув ишлари бўйича 1-проректор Ю.Б.Саимназаровлар Тошкент давлат аграр университетида профессор-ўқитувчилари томонидан ишлаб чиқилаётган “Олий таълим йўналишлари ва мутахасислиги янгиланган Классификатор”га мувофиқ 15 та бакалаврият таълим йўналишлари бўйича ДТС лари ва ўқув режаларини ишлаб чиқилаётганлиги ҳақида ахборот берди, уларни муҳокама қилиш ҳамда ушбу ишлаб чиқилган ДТС ва ўқув режалари мазмуни билан таништириб, келишув ҳақида ушбу далолатномани туздик:

1. 5410100-Агроқимё ва агротупроқшунослик
2. 5410200-Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари бўйича)
3. 5410300-Ўсимликлар химояси ва карантини
4. 5410400-Қишлоқ хўжалиги экинлари селекцияси ва уруғчилиги
5. 5410500-Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси
6. 5410800-Ўрмончилик иши ва аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштириш
7. 5410900-Ипакчилик
8. 5411000-Мева-сабзавотчилик ва узумчилик
9. 5420100-Фермер хўжалигини бошқариш ва юритиш
10. 5430100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш
11. 5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириш ва автоматлаштириш
12. 5111000-Касб таълими (5410200-Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари бўйича))
13. 5111000-Касб таълими (5410500-Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси)
14. 5111000-Касб таълими (543100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш)
15. 5111000-Касб таълими (5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириш ва автоматлаштириш)

Юқоридаги бакалаврият таълим йўналишлари бўйича ДТС ва ўқув режаларининг ишлаб чиқилишида кадрлар истеъмолчилари: Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги кадрлар ва ўқув юртлари бошқармаси, Ўзбекистон фермерлар кенгаши, “Мевашарбат” коорпорацияси томонидан қўйилган талаблар инобатга олинган.

ДТСларнинг қайта ишлаб чиқилишида: фанлар таркиби, уларнинг мазмуни, маъруза, амалий, лаборатория машғулотларига ажиратишган юкларнинг ҳажми, фанларнинг семестрларда ўқитилиш кетма-кетлиги ҳамда малакавий амалиётларини ўтказиш муддатлари тўғри шакллантирилган.

Ишлаб чиқилган ДТС ва ўқув режаларни ўриштирилган тартибда тасдиққа тавсия этилиши мақсадга мувофиқ.

Ўзбекистон Республикаси кишлок ва сув хўжалиги вазирлиги кадрлар ва ўқув юртлири бошқармаси бошлиги

Х.Х.Хамидов

Ўзбекистон фермерлар кенгаши раиси

С.Тураев

Ўзагроماشсервис" уюшмаси раиси

Б.А.Абдукажиров

"Мевашарбат" коорпорацияси бош директори

Ш.Юсуфов

Ўсимликшунослик ИТИ директори

С.А.Астафова

"Сабзавот-подиз экинлари ва картошкачилик ИТИ директори

Р.А.Хасимов

Ўсимликларни химоя қилиш вилний-тадиқот институти директори

А.У.Сагдуллаев

ТошДАУ ўқув ишлари буйича 1-проректор

Ю.Б.Саифназаров

Тошкент давлат аграр университети **5410900 – Ипакчилик** бакалаврият таълим
йўналиши бўйича тайёрланган такомиллаштирилган янги
Давлат таълим стандарти ва ўқув режасига

ТАҚРИЗ

Маълумки, таълим ҳар қандай мамлакат ривожининг устувор йўналиши ва мустахкам пойдевори ҳисобланади. Шундай экан, бизнинг мамлакатимизда ҳам уни ислоҳ қилиш, халқ хўжалигининг барча тармоқларига чуқур билим ва кўникмага эга малакали мутахассисларни етказиб беришга алоҳида аҳамият берилади. Олий таълимнинг **5410900 – Ипакчилик** бакалаврият таълим йўналиши бакалаврларининг тайёргарлик даражаси ва зарурий билимлар мазмунига қўйиладиган ушбу умумий талаблар давлат таълим стандарти соҳага керакли малака ва билимга эга бўлган мутахассисларни етиштиришни кўзда тутди. Ушбу стандарт ва ўқув режа асосида таҳсил олар экан, бакалаврлар ипакчилик тармоғи салоҳиятини ошириб бориш, уни ривожлантириш ва республикамизнинг иқтисодий-ижтимоий тараққиётида муҳим ўринга эга бўлган ипакчилик бўйича зарур билим, ўқув ва кўникмага эга бўладилар.

Тақриз учун тақдим этилган ушбу Давлат таълим стандарти ва ўқув режаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 13.07.2013 йилдаги 199-сонли буйруғига асосан қайта шакллантирилган бўлиб, у ўзининг тузилиши ва мазмуни ҳамда йўналиши бўйича тайёрланган бакалаврларга қўйилган талаблар, ўрганиладиган фанларнинг блокларга жойлаштирилиши ва кетма-кетлиги, мутахассислик фанларининг тартиб билан киритилиши, ўхшаш фанларни бирлаштирилиши, мустақил таълим шакллари берилиши каби маълумотлар билан аввалгисидан ажралиб туради. Ушбу стандартда берилган фанларни мутахассисликка мос келадиган ҳолда семестрлар бўйича жойлаштирилганлиги, илмий-педагогик ва илмий-тадқиқот амалиётларининг муддатларининг тўғри белгиланиши, фанларнинг мазмуни янгиликлар билан тўлдирилиши, уларнинг такрорланмаслиги ва бошқа муҳим жиҳатлари алоҳида диққатга сазавордир.

Ушбу таълим йўналиши стандарти асосида янгидан ишлаб чиқилган намунавий ўқув режасида фанлар блокларга тўғри тақсимланган ва бир-бирига боғланган ҳолда ўрганилиши мустақил ишлар учун етарли даражада соатларнинг ажратилиши, назорат турларининг тартиб билан белгилаб қўйилиши шунингдек бошқа муҳим жиҳатлари ушбу такомиллаштирилган янги стандарт ва унинг ўқув режасини талаб даражасида эканлигини яққол ифодалайди.

Умуман олганда хулоса қилиш мумкинки, **5410900 – Ипакчилик** бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим стандарти ва ўқув режаси кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг талабларига жавоб беради деб ҳисоблаш мумкин ва уни тегишли тартибда мувофиқлаштирувчи кенгашда кўриб чиқишлари учун тавсия этаман.

Тошкент вилоят
"Пилла" МЧЖ бош директори

С.Ж.Жалилов

Тошкент давлат аграр университети 5410900 – **Ипакчилик** бакалаврият таълим йўналиши
бўйича тайёрланган такомиллаштирилган янги
Давлат таълим стандарти ва ўқув режасига

ТАКРИЗ

Таълим сифатини тубдан ихлос қилиш ва чуқур билимга эга бўлган малакали кадрлар етиштиришга Республикамиз Хукумати мустақилликнинг илк йиллариданок катта эътибор қаратиб келмоқда. Бундай ислохот таълим тизимининг барча босқичларини камраб олди. Республикамиз олий ўқув юртлири, жумладан Тошкент давлат аграр университетиди хам бу борда бир катор ижобий ишлар амалга оширилган бўлиб, хозирги кунда хам давом эттириляётганлиги ушбу такриз учун тақдим этилган Давлат таълим стандарти ва унинг ўқув режасида ўз ифодасини топгандир. Ушбу стандарт ва ўқув режа бакалаврият таълимининг 5410900 – **Ипакчилик** йўналиши учун тузилган бўлиб, у аввалгиси такомиллаштирилганлиги ва бугунги замонавий талабларга жавоб бериши билан фаркланади.

Мазкур янги яратилган стандарт Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 13.07.2013 йилдаги 199-сонли буйруғига асосан тузилган бўлиб, у ўзининг тузилиши ва мазмуни хамда талабаларнинг билими, ўқуви ва кўникмаларига қўйилган талаблар, ўрганиладиган фанларнинг блокларга жойлаштирилиши ва кетма-кетлиги, мутахассислик фанларининг тартиб билан киритилиши, ўхшаш фанларни бирлаштирилиши, мустақил таълим шакллари берилиши каби маълумотлардан таркиб топганлиги билан стандартнинг хозирги замон талабига мос равишда ишлаб чиқилганлигидан далолат беради.

Стандартда барча фанларнинг таълим йўналишига мос ҳолда курслар семестрлар бўйича жойлаштирилганлиги, ўқув ва ишлаб чиқариш амалиётларининг муддатлари асосли ва ўринли белгиланиши, ўтиладиган фанларнинг мазмуни янгиликлар билан бойитилганлиги, уларнинг такрорланмаслиги ва мавзуларни ишлаб чиқариш билан боғланган ҳолда ўрганилиши унинг ниҳоятда аҳамиятли томонидир.

Тузилган ушбу янги стандарт асосида қайта ишлаб чиқилган намунавий ўқув режасида фанлар блокларга тўғри тақсимланганлиги, бир-бирига боғланган ҳолда ўрганилиши айнан талабаларнинг мустақил ишлари учун старли даражада соатлар ажратилиши ва ниҳоят назорат турларини тартиб билан белгилаб қўйилиши стандартнинг тўла қонли қилиб яратилганлигидан ва у асосида тайёрланган намунавий ўқув режасини талаб даражасида тузилганлигидан далолат беради. Шунингдек талабалар билимини назорат қилиш учун уларга аттестация муддатларини белгиланиши ниҳоятда асослидир.

Юқорида қайд этилган ижобий кўрсаткичларни эътиборга олган ҳолда, мазкур такомиллаштирилган 5410900 – **Ипакчилик** бакалаврият таълим йўналиши бўйича талабаларнинг тайёргарлик даражаси ва зарурий билимлар мазмунига қўйиладиган талаблар давлат таълим стандарти ва ўқув режаси хозирги замон кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг талабларига жавоб беради деб ҳисоблайман ва мувофиқлаштирувчи кенгашда қўриш учун тавсия қиламан.

Ўзбекистон Ипакчилик илмий тадқиқот институти
Генетика ва селекцияси лабораторияси мудир,
биология фанлари доктори

А.Б.Якубов

Подпись тов. Якубова А.
Ученый секретарь Уз-ИИИ

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги
Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналиши бўйича
Мувофиқлаштирувчи Кенгаш
Қишлоқ, ўрмон, балик хўжалиги ва қишлоқ хўжалиги техникаси
ҳамда фермер хўжалигини бошқариш ва юритиш бўйича ўқув-услубий бирлашмаси
Йиғилишининг 2-сонли

БАЁННОМАСИ

“ 5 ” февраль 2014 йил

Тошкент шаҳри

Қатнашдилар: Бирлашма раиси – Б.А.Сулаймонов

Аъзолари: Ўқув-услубий бирлашма котиби: Ўқув-таълим ресурслари ва дастурий таъминотни тадбиқ этиш бўлими бошлиғи, доцент М.Атабаев

Ўқув-услубий бирлашма раиси: - ўқув-услубий бирлашма 34 нафар аъзоларидан 26 нафар, таклиф этилганлар 8 нафар.

КУН ТАРТИБИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2014 йил 25 январдаги 32-сонли буйруғига буйруғининг ижросини таъминлаш мақсадида Тошкент давлат аграр университети профессор-ўқитувчилари томонидан ишлаб чиқиладиган таянч таълим йўналишларининг такомиллаштирилган ДТСлари ва ўқув режаларини муҳокама этиш ҳамда уларни тасдиқлаш учун тавсия этиш.

Эшитилди: Ўқув-услубий бирлашма раиси Б.А.Сулаймонов:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 10 июлдаги “Ўзбекистон Ҳукуматининг айрим қарорларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 199-сонли қарори, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2014 йил 25 январдаги 32-сонли буйруғи ҳамда 2014 йил 14 февралдаги кенгайтирилган Ҳайъат кенгаши мажлиси топшириқлари, 2014 йил 12 февралдаги 87-01/1-21-сонли модемограммаси асосида ўтказилган йиғилиш топшириқлари ҳамда ТошДАУнинг 2014 йил 15 февралдаги 1-9-2/65 сонли буйруғи ижросини таъминлаш мақсадида ишчи гуруҳ профессор-ўқитувчилари томонидан ишлаб чиқиладиган, “Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари янгиланган Классификатори”га мувофиқ 15 та бакалаврият таълим йўналишлари бўйича ДТС ва ўқув режаларини ишлаб чиқиладиганлиги ҳақида ахборот берди, уларни муҳокама қилиш ҳамда ушбу ишлаб чиқиладиган ДТС ва ўқув режалари ҳақида йиғилиш қатнашчиларидан фикр-мулоҳаза ва таклифлар билдиришларини сўради.

Сўзга чиқдилар: СамҚХИ ректори, профессор Т.Э.Остонакулов, АндҚХИ ректори З.Джумабоев, профессорлар – А.Г.Кожевникова, И.Т.Эргашев, Ю.Саимназаров, доцент Х.Шералиев, С.Исломов сўзга чиқиб, ишлаб чиқилган ДТС лари ва ўқув режалари ҳақида ўзларининг фикр-мулоҳазалари ва таклифларини билдирдилар.

Шу жумладан, университет профессор-консультанти В.И.Зуев – қуйидаги бакалаврият таълим йўналишларининг ДТС ва ўқув режалари олий таълим талаблари асосида тузилган, уларда республикамизда қишлоқ ва сув хўжалигининг барча соҳаларини ривожлантиришда рўй берадиган иқтисодий ислохотлар тўлалигича ўз аксини топганлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига тасдиқлаш учун тавсия этилиши мумкин.

Муҳокамага қўйилган барча ДТСларни ҳамда ўқув режаларини маъқуллаш ва тасдиқлаш учун тавсия этиш керак деб ҳисоблайман.

1. 5410100-Агрохимё ва агротупроқшунослик
2. 5410200-Агрономия (деҳкончилик маҳсулотлари бўйича)
3. 5410300-Ўсимликлар химояси ва карантини
4. 5410400-Қишлоқ хўжалиги экинлари селекцияси ва уруғчилиги
5. 5410500-Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси
6. 5410800-Ўрмончилик иши ва аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштириш
7. 5410900-Ипакчилик
8. 5411000-Мева-сабзавотчилик ва узумчилик
9. 5420100-Фермер хўжалигини бошқариш ва юритиш
10. 5430100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш
11. 5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириш ва автоматлаштириш
12. 5111000-Касб таълими (5410200-Агрономия (деҳкончилик маҳсулотлари бўйича))
13. 5111000-Касб таълими (5410500-Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш ва дастлабки ишлаш технологияси)
14. 5111000-Касб таълими (543100-Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш)
15. 5111000-Касб таълими (5430200-Қишлоқ хўжалигини электрлаштириш ва автоматлаштириш)

ЎИҒИЛИШ ҚАРОР ҚИЛИНДИ:

1. Турдош олий таълим муассасалари (ОТМ) вакилларини ҳамда университет профессор-ўқитувчиларини жалб этган ҳолда Тошкент давлат аграр университетида ташкил этилган Ижодий ишчи гуруҳлар томонидан ишлаб чиқиладиган "Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари янгиланган Классификатори"га мувофиқ 15 та бакалаврият таълим йўналишлари бўйича ДТС ва ўқув режалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 16 июлдаги 343-сонли қарори меъёрлари ва Вазирлик томонидан тасдиқланган тамойиллар асосида ишлаб чиқилганлиги инобатга олинсин.

2. Ишлаб чиқилган ДТС ва ўқув режаларининг лойиҳаларини ўрнатилган тартибда тасдиқлаш учун турдош ОТМлари ва манфаатдор вазирликлар (идоралар) ва асосий иш берувчи корхоналар, Фанлар академиясининг тармоқ илмий тардиқикот институтларида экспертизадан ўтказилган ("Келишув баённомалари", "Келишув далолатномалари" ҳамда мутахассислар "Тақризлари" билан расмийлаштирилган ва ДТСларига илова этилган).

3. Экспертиза натижасида мутахассислар томонидан аниқланган камчилик ва тақлифлар ДТС ва ўқув режаларининг охириги лойиҳаларини ишлаб чиқишда инобатга олинган.

3. Экспертиза натижасида мутахассислар томонидан аниқланган камчилик ва тақлифлар ДТС ва ўқув режаларининг охириги лойиҳаларини ишлаб чиқишда инобатга олинган.

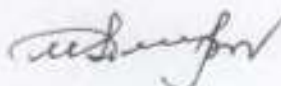
4. Ишлаб чиқилган ДТС ва ўқув режаларини ўрнатилган тартибда тасдиққа тавсия этилиши учун Вазирлик ҳузуридаги Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Мувофиқлаштирувчи кенгаши муҳокамасига тақдим этилсин.

Бирлашма раиси

Б.А.Сулаймонов

Бирлашма котиби

М.Атабаев

5410900 – Ишқилик бакалаврият таълим йўналиши бўйича давлат таълим стандартининг халқаро миқёсидаги бошқа таълим стандартлари билан қиёсий таққослаш

Бакалавриятда таълим жараёнининг умумий кўрсаткичлари

№	Таълим жараёни	Ўзбекистон Республикаси (бакалавр)	Озарбойжон (бакалавр)	Хиндистон (бакалавр)	Япония (бакалавр)
1.	Бошланғич	Ўрта махсус, касб-хунар таълимдан сўнг	Умумий ўрта таълимдан сўнг	Умумий ўрта таълимдан сўнг	Умумий ўрта таълимдан сўнг
2.	Давомийлиги	4 йил	4 йил	4 йил	4 йил
3.	Таълим олувчилар сони	60 на ундан ортиқ	20 на ундан ортиқ	100 на ундан ортиқ	40 на ундан ортиқ
4.	Ўқиш жойлари	Тошкент давлат аграр университети, Самарқанд юшлук хўжалик институти, Қарши давлат педагогика институти, Ўзбекистон Қва С.Х.Вазирлиги Пиллачиларни ривожлантириш бошқармаси, Пиллачилар ва уруччилик станциялари диллаларни дастлабки ишлаб бериш марказлари, Ўзбекистон илмий-тадқиқот институти	Азарбойжон юшлук хўжалик институти, Аз. Ишқилик илмий текшириш институти.	Мумбайдаги юшлук хўжалик университети, Бангалордаги юшлук хўжалик институти, Марасий пиллачилар бошқармаси ва қх муассасалари	Токио давлат университети, Токио технологик университети, Ибарато пиллачилар илмий тадқиқот институти, Киото давлат технологик университети.
5.	Таълим берувчилар	Тошкент давлат аграр университети, Самарқанд юшлук хўжалик институти, Қарши давлат педагогика институти, Ўзбекистон Қва С.Х.Вазирлиги Пиллачиларни ривожлантириш бошқармаси, Пиллачилар ва уруччилик станциялари диллаларни дастлабки ишлаб бериш марказлари, Ўзбекистон илмий-тадқиқот институти	Азарбойжон юшлук хўжалик институти, Аз. Ишқилик илмий текшириш институти.	Мумбайдаги юшлук хўжалик университети, Бангалордаги юшлук хўжалик институти, Марасий пиллачилар бошқармаси ва қх муассасалари	Токио давлат университети, Токио технологик университети, Ибарато пиллачилар илмий тадқиқот институти, Киото давлат технологик университети.
6.	Таълим жараёнини кузатиш ва назорат қилиш	Қўйидаги тартибда амалга оширилади: Деконат, кафедра мудирлари, (бевоқиф таълим берувчи ўқитувчилар)	Қўйидаги тартибда амалга оширилади: Кафедра мудирлари, (бевоқиф таълим берувчи ўқитувчилар)	Қўйидаги тартибда амалга оширилади: Кафедра мудирлари, (бевоқиф таълим берувчи ўқитувчилар)	Қўйидаги тартибда амалга оширилади: Кафедра мудирлари, (бевоқиф таълим берувчи ўқитувчилар)

Бакалавр таълим жараёнини таркиби

№	Таълим жараёни	Ўзбекистон Республикаси (магистратура)	Отарбайжон	Хиндистон	Япония
1.	Назарий таълим	Асосий қисми олийгоҳ аудиторияларида маъруза кўринишида маъруза машғулоти кўринишида ва қисман мустaqил таълим шаклида ўтказилади.	Университет аудиторияларида маъруза кўринишида	Университет аудиторияларида маъруза кўринишида	Аудитория соатлари ҳақмининг 20 фоизидан ошмаган ҳолда кафедраларда маъруза кўринишида ўтказилади.
2.	Амалий таълим	Асосий қисми олийгоҳ аудиторияларида амалий машғулоти кўринишида, қисман университет таъриба хўжалиги, илмий таъдвокот муассасалари ва ҳамкор ташкилотлар бўлишида.	Асосий қисми университет аудиторияларида амалий ва лаборатория машғулоти кўринишида.	Асосий қисми университет аудиторияларида амалий ва лаборатория машғулоти кўринишида, қисман семинар, мунозара, даъа кузатувлари кўринишида бўлади.	Университет аудитория ва ўқув лабораторияларида амалга оширилади.
3.	Мустaqил таълим	Талабалар мустaqил иш машғулоти бўйича университет ақборот ресурс маркази ва бошқа кутубхоналарда яратилган шaroитлардан фойдаланишлари мумкин.	Талабалар университет кутубхонаси ва бошқа кутубхоналардан кенг фойдаланишлари мумкин.	Талабалар университет кутубхонаси ва бошқа кутубхоналардан кенг фойдаланишлари мумкин.	Талабалар университет кутубхонаси ва бошқа илмий муассасаларда яратилган барча шaroитлардан кенг фойдаланишлари мумкин.
4.	Таълим жараёнида баҳолаш	Талабаларнинг назарий ва амалий кўникмаларини баҳолаш рейтинг тизими асосида жорий, оралик йеуний баҳолаш кўринишида ҳар ярим йилда амалга оширилади. Йеуний давлат аттестацияси саволлари оққон ёки ёзма кўринишида талаб қилинади.	Талабаларнинг назарий билимлари тест саволлари орқали баҳоланади. Амалий кўникмалари ҳар ойда ва ярим йилликдаги тикс дивомиди кузатиш ҳамда мустaqил намоёниш эини орқали баҳоланади. Йеуний давлат имтиҳони ёзма тест кўринишида амалга оширилади.	Ҳар семестрда 4 та модулдан унинг. Уларнинг натижалари дастур раҳбари томонидан баҳоланади.	Талабаларнинг назарий ва амалий кўникмалари бўйича билимларини баҳолаш баъл-рейтинг тизими асосида жорий ва оралик аттестация, йеуний баҳо кўринишида амалга оширилади.

Бакалаврият таълим жараёнининг мазмуни ва давомийлиги

Ўзбекистон Республикаси	Муддати (hafta)	Озарбайжон	Муддати (hafta)	Хиндистон	Муддати (hafta)	Япония	Муддати (hafta)
Назарий таълим ва илмий фаолият	136	Ўқув жараёни	100	Назарий таълим ва илмий фаолият	130	Назарий таълим ва илмий фаолият	130
Аттестациялар	19	Аттестация	10	Аттестациялар	20	Аттестациялар	20
Малака амалиёти	16	-	-	Амалиётлар	20	Амалиётлар	20
БМИ	5	БМИ	1	БМИ	2	БМИ	2
Таътиллар	28	Таътиллар	12	Таътиллар	28	Таътиллар	28
Жами	204		123	Жами	200	Жами	200

Итох: *5410900 – Ипакчилик* бакалаврият таълим йўналиши hozirgi kunda nihoyatda dolzarb йўналиши бўлиб, nafaqat Ўзбекистон Республикаси balki bosha Европа, Англия, Осиё, МДХ давлатларининг кишлок хўжалиги махсулотларини saqlash tizimida ham doimiy izlanishni, taхlit kilish va innovatsion texnologiyalardan foydalaniшни талаб kilmoqda. Юкоридаги маълумотларга asosan хулоса kilish mumkiniki, davlatimizda yaratiladigan *5410900 – Ипакчилик* бакалаврият таълим йўналиши davlat таълим стандарти жахон андозаларига mos ravishda бўлиб, bosha davlatlarнинг таълим дастурларига ўхшаш tomonlari hamda ўziga хос хусусияtlari билан ажралиб туради.

Итох: Халқаро миқёсдаги bosha таълим стандартлари жойлаштирилган веб сайтлар:
www.google.ru/?rlz://standart.msu.ru/s

Озарбайжон аграр университети www.sheki-ipek.com.az

Япония Нагоя университети проспекти

Ипакчилик кафедраси муdiri, к.х.ф.и.

У.Т.Даниров

5410900 –Ипакчилик бакалаврият таълим йўналиши давлат таълим стандартининг ишлаб чиқилишига тушунтириш хати

5410900 –Ипакчилик бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим стандартини ишлаб чиқишда қўйидаги меъерий-ҳуқуқий ҳужжатларга асосланилди:

Мазкур мутахассислик бўйича давлат таълим стандартини ишлаб чиқишда қўйидаги ҳужжатларга асосланилди:

1. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни. Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.

2. Ўзбекистон Республикасининг «Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури». Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 5 январдаги «Узлуксиз таълим тизими учун давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш тўғрисида»ги 5 – сонли Қарори.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 16 августдаги «Олий таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида»ги 343-сонли Қарори.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1533-сонли Қарори.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги “Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора - тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1875-сонли Қарори.

7. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2011 йил 18 июлдаги “Янгиланган «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»ни ижро ва амалда фойдаланиш учун қабул қилиш тўғрисида”ги 302-сонли буйруғи.

8. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йил 8 майдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 190-сонли буйруғи.

9. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йил 4 июлдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 281-сонли буйруғи.

10. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йил 14 ноябрдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 446-сонли буйруғи.

11. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2013 йил 14 майдаги «Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 158-сонли буйруғи.

5410900 –Ипакчилик бакалавр таълим йўналиши нинг ДТС “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”нинг мақсади ва вазифаларининг, шунингдек таълим-тарбияга йўналтирилган Президент, ВМ қарор-фармонларини мукамал амалга оширилишига қаратилди;

ДТС дастурида миллий мустақиллик, демократия, бой миллий ва маънавий анъаналар, халқнинг теран интеллектуал имкониятлари ва умуминсоний қадриятлар тамойиллари ҳисобга олинди;

ДТС асосида таълим олувчиларда чуқур билим, мустақил фикрлаш, юксак касбий малакавий кўникма шаклланиши таъминланади;

Ушбу стандарт халқаро тажриба, техника, технологиялар, фан ривожланиши даражаси ва ютуқлари, иқтисодиёт устуворлиги шароитларида кадрларга нисбатан ишлаб чиқаришда, амалиётда қўйиладиган талаблар ҳисобга олинган ҳолда илмий асосланган;

Таълим турлари ва босқичлари бўйича бакалаврият таълим йўналиши стандартининг келишилганлиги ва изчиллиги, шахснинг ҳар томонлама ривожланишини ҳисобга олган ҳолда уларнинг мужассамлигини таъминлашга қаратилди;

Ўқув юқламаси оддийдан мураккабга қараб тузилишига эришилганлиги натижасида таълим олувчиларнинг қобилиятлари ва эҳтиёжларига боғлиқ равишда таълимнинг табақалаштириш имкониятлари ҳисобга олинди;

Таълим олувчилар ва битирувчиларни тайёрлаш, таълим фаолиятининг сифатини баҳолаш мезонлари ва тартиботи белгиланган меъёр-қоидаларга мослигига эришилди;

Стандартнинг технологиклиги - унинг бажарилишини назорат қилиш ва унинг меъёрлари ва талаблари бузилишининг олдини олиш имкониятлари инobatга олинган бўлиб, бакалаврият таълим йўналиши ДТСнинг ишлаб чиқишда муҳим аҳамият касб этди;

5410900 –Ипакчилик бакалаврият таълим йўналиши ДТСга тажрибада текширувдан ўтган таълим ҳамда ишлаб чиқариш амалиёти фаолиятларининг илгор меъёрлари киритилди;

5410900 –Ипакчилик бакалаврият таълим йўналиши Давлат таълим стандарти Ўзбекистон Республикаси давлат стандартлаш тизими қоидалари талабларини тўлиқ қониктиради.

Ўқув ишлари бўйича проректор

Кафедра мудир, к.х.ф.н

Ю.Б.Саимназаров

У.Т.Данияров

5410900 – Инакчилик бакалаврият таълим йўналиши ДТСда кадрларнинг билим, малака ва кўникмаларига қўйилган талаблардаги янгиликлар

Т/р	Амалдаги ДТС	Қайта ишлаб чиқилган ДТС
1.	Норматив ҳуқуқий ҳужжатлар, амалда белгиланган мезонлар асосида ишлаб чиқилган.	Умумқасбий ва ихтисослик фанларини эгаллаш бўйича талаблар халқаро стандартларга мослаштирилди (Ҳиндистон, Япония, Озарбайжон).
2.	Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий, математик ва табиий-илмий, умумқасбий, ихтисослик ва танлов фанлари бўйича компетентлик талаблари берилган.	Компетентлик талаблари халқаро стандартларга асосланган ҳолда қайта кўриб чиқилди (фанлар умумий талаблар бўйича меъёрга келтирилди). ЎзРВМнинг 16.08.2001 йил 343-сонли қарори.
3.	Қасбий фаолият турлари, илмий фаолият кенг ёритилмаган.	Битирувчиларнинг ихтисослик фанлари ҳамда малакавий амалиёт турлари янги талаб бўйича қайта кўриб чиқилди.

5410900 – Инакчилик бакалаврият таълим йўналиши ДТС да бакалаврият фанларининг самарасиз такрорланиши

Т/р	Бакалаврият фани	Магистратура фани	Сунъий киритилган фанлар
1.	Инак курти эмбриологияси ва биотехнологияси Қайта ишлаб чиқилган ДТСда фанлар қискартирилди	Такрорланиш йўқ	Сунъий киритилган фанлар йўқ

5410900 – Инакчилик бакалаврият таълим йўналиши ДТСда фанлар блоқи инебатларининг меъёрларига амал қилиниши

Т/р	Фанлар блоқи	Бакалаврият	Фанлар блоқи	Магистратура
1.	1-блок (23-25%)	23,2%	1-блок	35%
2.	2-блок (8-25%)	15,2%	2-блок	50%
3.	3-блок (35-50%)	45,5%	3-блок	15%
4.	4-блок (9-10%)	10,0%		
5.	5-блок (5-7%)	6,1%		

Ўқитиладиган фанлар сони ва ҳажмининг тамойиллар талабига жавоб бериши

Т/р	Фанлар сони (талаб бўйича)	Бакалавриятда	Магистратурада
1.	Бир семестрда (6-7 та)	6-7 та фан	6-7 та фан
2.	Бир ўқув йилида (12-14 та)	12-14 та фан	10-12 та фан
3.	Ўқув муддатиди (42-45 та)	45 та фан	15 та фан
4.	40 соатдан кам фанлар	-	-

5410900 – Ипакчилик бакалаврият таълим йўналиши
бўйича ДТСда амалий кўникмаларни кучайтиришга қаратилган ўзгаришлар

Т/р	Амалдаги ДТС да	Тақомиллаштирилган ДТС	
		Бакалавриятда	Магистратурада
1.	Маъруза		
	1-блок - 272 соат	272 соат	120
	2-блок - 280 соат	286 соат	242
	3-блок - 728 соат	740 соат	
	4-блок - 170 соат	168 соат	
	5-блок - 100 соат	80 соат	
2.	Амалий машғулотлар		
	1-блок - 482 соат	482 соат	220
	2-блок - 158 соат	100 соат	324
	3-блок - 556 соат	326 соат	
	4-блок - 12	йўқ	
	5-блок - 116 соат	170 соат	
3.	Семинар машғулотлар		
	1-блок -284 соат	284	
	2-блок – йўқ	йўқ	
	Лабор. машғулотлари		
	1-блок - йўқ	йўқ	10
	2-блок - 236 соат	294 соат	74
4.	3-блок - 454 соат	906 соат	
	4-блок - 232 соат	244 соат	
	5-блок - йўқ	йўқ	
	Малакавий амалиёт		
	2-семестр - 3 hafta	3 hafta	8 hafta
	4- семестр - 3 hafta	3 hafta	
5.	6- семестр - 5 hafta	5 hafta	
6.	7- семестр - 5 hafta	5 hafta	
7.	Курс иши - 5 та	6 та	3 та
	Курс лойиҳаси		1 та

5410900 – Ипакчилик бакалаврият таълим йўналиши
бўйича ДТСда минтакавий турдош ОТМлар тақлифининг инобатга олинганлиги

Т/р	Етакчи ОТМ номи	Берилган тақлиф мазмуни	Инобатга олинган банди, бўлими
	Тошкент давлат аграр университети	5410900 – Ипакчилик бакалаврият таълим йўналиши учун тақомиллаштирилган Давлат таълим стандарти ва намунавий ўқув режаси маъқуллансин ва тасдиқ этиш учун тавсия қилинсин.	III- умумқасбий ва IV- ихтисослик фанлари блокида фанларни такрорланмаслик, узвийлиги ҳамда магистрлан фарқлари инобатга олинди (Самарқанд қишлоқ хўжалик институти,

		Андижон кишлок хўжалик институти).
--	--	------------------------------------

Жадвал-7

5410900 – Ипакчилик бакалавриат таълим йўналиши бўйича ДТСнинг иш берувчилар билан келишилганлиги

Т/р	ДТС яратилган таянч ОТМ	Келишилган иш берувчилар корхона номи ва имзоланган раҳбар лавозими, фамилияси
1	Тошкент давлат аграр университети	<p>Х.Ҳамидов – ЎзРКСХВ ходимлар ва ўқув ташкилотлар бошқармаси бошлиғи.</p> <p>Қ.Явқошиев – ЎзРКСХВ “Пиллачиликни ривожлантириш бош бошқармаси” бошлиғи.</p> <p>Ш.Р.Умаров – Ўзбекистон Ипакчилик илмий тадқиқот институти.</p> <p>С.Гурдиев – Ўзбекистон Фермерлари кенгаши раиси</p> <p>З.Жумабоев – Андижон кишлок хўжалик институти ректори.</p> <p>Т.Останақулов – Самарканд кишлок хўжалик институти ректори.</p>

ТАСДИҚЛАЙМАН:
Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг
ўринбосари, "Ўзлуксиз таълим тизими
стандартлари"ни стандартлаштириш бўйича
техник қўмита раиси

O'z DSt __:201__ "5410900 - Ипакчилик" бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим стандарти лойиҳасини "Ўзлуксиз таълим тизими стандартлари"ни стандартлаштириш бўйича техник қўмитада техник экспертизадан ўтказиш бўйича Хулоса

Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Олий ва ўрта махсус таълим, Халқ таълими вазирликларининг 2012 йил 7 сентябрдаги "Ўзлуксиз таълим тизими стандартлари"ни стандартлаштириш бўйича техник қўмитасини ташкил этиш тўғрисида"ги 387, 10, 266-сонли қўшма буйруғига асосан тайёрланган O'z DSt __:201__ "5410900 - Ипакчилик" бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим стандарти лойиҳаси "Ўзстандарт" агентлиги билан келишилган шакл асосида техник экспертизадан ўтказилди.

O'z DSt __:201__ "5410900 - Ипакчилик" бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим стандарти лойиҳаси Республикадаги кадрлар тайёрловчилари ва истеъмолчилари билан ўзаро келишилган.

Техник экспертизадан ўтказилган O'z DSt __:201__ "5410900 - Ипакчилик" бакалаврият таълим йўналишининг давлат таълим стандарти лойиҳаси Ўзбекистон Республикаси Қонунчилигига, стандартлаштириш Давлат тизими, ўлчов бирликларини таъминлаш Давлат тизими, сертификатлаштиришнинг миллий тизими, стандартлаштиришнинг тармоқлараро тизими талабларига мос келади ва "Ўзстандарт" агентлигида Давлат рўйхатидан ўтказишга тавсия этилади.

Техник қўмита раиси
ўринбосари

З.Ахмедов

Техник қўмита масъул котиби

А.А.Ходжаев

Олий таълим стандартларини
стандартлаштириш бўйича
кичик қўмита котиби

А.А.Умаров

Ишчи гуруҳ:

Б.Атаниязов

Б.Атаниязов

Р.Абдурауров

Ю.Б.Саимназаров